

Frumvarp til laga

um breytingu á ýmsum lagaákvæðum sem tengjast fiskeldi
(lögleiðing áhættumats erfðablöndunar, úthlutun eldissvæða með auglýsingu, opinber
birting upplýsinga, stjórnvaldssektir o.fl.).

Frá sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra.

I. KAFLI

Breyting á lögum nr. 71/2008, um fiskeldi, með síðari breytingum.

1. gr.

Við 3. gr. laganna bætast fjórar nýjar skilgreiningar, í viðeigandi stafrófsröð, svohljóðandi:

1. *Áhættumat erfðablöndunar*: Er mat á því magni fjórra eldislaxa, sem strýkur úr sjókvíum og vænta má að komi í ár þar sem villta laxastofna er að finna. Metið er hvenær erfðablöndun eldislax við villta nytjastofna verði það mikil að stofngerð villta stofnsins stafi hætta af.
2. *Eldissvæði*: Er svæði þar sem fiskeldi er leyft og afmarkað með sérstökum hnitum.
3. *Lífmassi*: Lífmassi er samanlagt margfeldi af fjölda og meðalþyngd eldisfiska á tilteknu eldissvæði.
4. *Sníkjudýr*: Dýr sem lifir sníkjulífi á eða í eldisfiski og getur valdið honum skaða.

2. gr.

Eftirfarandi breyting verður á 4. gr. laganna:

a. 3. mgr. 4. gr. orðast svo:

Ráðherra skal í samræmi við fyrirmæli einstakra greina laga þessara setja nánari ákvæði um framkvæmd þeirra í reglugerð.

b. 4. mgr. fellur brott.

3. gr.

4. gr. a. ásamt fyrirsögn, verður svohljóðandi:

Skipting hafsvæða í eldissvæði, auglýsing og úthlutun þeirra.

Hafrannsóknastofnun skal ákveða skiptingu fjarða eða hafsvæða í eldissvæði á grundvelli burðarþols og hagkvæmastrar nýtingar þessara svæða. Áður er Hafrannsóknastofnun skiptir upp svæðum skal stofnunin leita umsagnar Skipulagsstofnunar, Umhverfisstofnunar, Matvælastofnunar, Landhelgisgæslu Íslands og aðliggjandi sveitarfélaga.

Þegar burðarþol, áhættumat erfðablöndunar og svæðaskipting skv. 1. mgr. liggur fyrir getur ráðherra eða stofnun í hans umboði úthlutað eldissvæðum. Ráðherra ákveður hvenær eldissvæðum er úthlutað og hversu mörgum er úthlutað hverju sinni.

Auglýsa skal úthlutun eldisvæða og skal úthluta svæðum samkvæmt hagstæðasta tilboði. Við mat á hagstæðasta tilboði kemur meðal annars til skoðunar reynsla af fiskeldisstarfsemi, fjárhagslegur styrkur, samfélagsleg ábyrgð og mælikvarðar sem mæla hvernig tilboðsgjafi hefur stundað sinn rekstur, m.a. út frá umhverfissjónarmiðum.

Uppfylli tilboðsgjafi ekki skilmála úthlutunar eða umsókn hans um rekstrarleyfi er hafnað af Matvælastofnun, þar sem hún er ekki í samræmi við lög þessi, er heimilt að úthluta þeim eldissvæðum að nýju samkvæmt þessari grein. Sama á við ef eldra rekstrarleyfi fellur niður.

Ráðherra er heimilt að setja með reglugerð nánari ákvæði um skiptingu hafsvæða upp í eldissvæði, auglýsingu, úthlutun eldissvæða, skilmála úthlutunar, hvað teljist hagstæðasta tilboð og afturköllun tilboðs.

4. gr.

4. gr. b. ásamt fyrirsögn verður svohljóðandi:

Móttaka umsókna um rekstrarleyfi.

Til starfrækslu fiskeldisstöðva þarf rekstrarleyfi Matvælastofnunar.

Eftir samþykkt tilboðs skv. 4. gr. a. og þegar ákvörðun Skipulagsstofnunar um að framkvæmdin sé ekki matsskyld eða álit stofnunarinnar um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar liggur fyrir skal tilboðsgjafi afhenda Matvælastofnun umsókn um rekstrarleyfi skv. 1. mgr.

Matvælastofnun skal tilkynna umsækjanda hvort umsókn telst fullnægjandi innan mánaðar frá því að umsóknin berst stofnuninni.

5. gr.

5. gr. laganna fellur brott.

6. gr.

Við 2. mgr. 6. gr. komi nýr lokamálsliður svohljóðandi:

Ráðherra er heimilt, að taka tillit til sjónarmiða um aðra nýtingu hafsvæða en nýtingu vegna fiskeldis við ákvörðun sína skv. 1. mgr.

7. gr.

Á eftir 6. gr. laganna kemur ný grein, 6. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Lífmassi frjórra laxa í sjókvíaeldi.

Hafrannsóknastofnun skal gefa út áhættumat erfðablöndunar, þar sem fram kemur það magn frjórna laxa mælt í lífmassa, sem leyfilegt er að ala í sjókvíum hverju sinni. Matvælastofnun skal tryggja að leyfilegur lífmassi frjórna laxa samkvæmt rekstrarleyfi sé í samræmi við niðurstöður áhættumats erfðablöndunar á hverjum tíma. Lífmassi frjórna laxa hvers rekstrarleyfis skal þannig breytast í hlutfalli við leyfilegan lífmassa frjórna laxa á svæðinu samkvæmt áhættumati Hafrannsóknastofnunar hverju sinni skv. 1. mgr.

Áhættumat skv. 1. mgr. skal Hafrannsóknastofnun gefa út svo oft sem þörf þykir að mati stofnunarinnar en þó eigi sjaldnar en á þriggja ára fresti.

Lífmassi útgefins rekstrarleyfis skerðist ekki ef rekstrarleyfishafi ákveður að nota ófrjóan lax í eldi til að mæta fyrirhugaðri skerðingu á eldi frjós lax.

Ráðherra er heimilt að setja reglugerð með nánari ákvæðum um notkun og framkvæmd áhættumats erfðablöndunar svo sem um framkvæmd breytinga á rekstrarleyfi við endurskoðun áhættumats.

8. gr.

Á eftir 6. gr. a. laganna kemur ný grein, 6. gr. b, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Burðarþolsmat

Ráðherra ákveður hvaða firði eða hafsvæði skuli meta til burðarþols og hvenær það skuli gert. Burðarþolsmat skal framkvæmt af Hafrannsóknastofnun eða aðila sem ráðuneytið samþykkir að fenginni bindandi umsögn Hafrannsóknastofnunar.

Hafrannsóknastofnun skal vakta lífrænt álag þeirra svæða sem þegar hafa verið metin til burðarþols og endurskoða matið svo oft sem þörf þykir að mati stofnunarinnar. Við endurskoðun burðarþolsmatsins skal lífmassi eldisfisks hvers rekstrarleyfis breytast í hlutfalli við leyfilegan lífmassa eldisfisks á hafsvæðinu samkvæmt burðarþolsmatinu.

Lífmassi eldisdýra samkvæmt rekstrarleyfi á tilteknu eldisvæði skal á hverjum tíma vera í samræmi við útgefið burðarþol Hafrannsóknastofnunar. Rekstrarleyfishafa er þannig óheimilt að stunda eldi sem felur í sér meiri lífmassa á hverjum tíma en viðkomandi eldis- eða sjókvíaeldissvæði þolir samkvæmt burðarþolsmati.

9. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 7. gr. laganna:

a. 1. mgr. 7. gr. laganna verður svohljóðandi:

Til starfrækslu fiskeldisstöðva þarf rekstrarleyfi sem Matvælastofnun veitir. Eldi sjávar- og ferskvatnslífvera er háð skráningarskyldu og eftirliti í samræmi við ákvæði laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir og því skylt að skrá starfrækslu fiskeldisstöðva hjá Umhverfisstofnun. Matvælastofnun skal hafa samráð við Umhverfisstofnun um efni rekstrarleyfisins áður en stofnunin auglýsir opinberlega tillögu að rekstrarleyfi skv. 10. gr. a.

b. Lokamálsliður 2. mgr. 7. gr. laganna verður svohljóðandi:

Þá skal Matvælastofnun meta hvort umsækjandi uppfylli kröfur sem gerðar eru í reglugerð um heilbrigðiskröfur vegna lagareldisdýra og afurða þeirra og um forvarnir og varnir gegn tilteknum sjúkdómum í lagardýrum auk krafna um velferð lagareldisdýra.

10. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 8. gr. laganna:

a. 2. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna verður svohljóðandi:

Í henni skulu m.a. koma fram upplýsingar um eignaraðild að fiskeldisstöð, að umsækjandi hafi fullnægjandi fagþekkingu á viðkomandi sviði, að innra eftirlit stöðvarinnar og eldisbúnaður standist kröfur, sem nánar er kveðið á um í lögum þessum eða reglugerð um fiskeldi, um stærð og framleiðslumagn stöðvar mældar í lífmassa, eldistegundir, eldisstofna, hlutfall frjórna laxa og ófrjórna í eldi og eldisaðferðir.

b. 3. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna fellur brott.

c. 4. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna verður svohljóðandi:

Einnig skal fylgja umsókn afrit af ákvörðun Skipulagsstofnunar um að framkvæmdin sé ekki matsskyld eða álit stofnunarinnar um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum, nr. 106/2000.

d. 2. mgr. 8. gr. laganna verður svohljóðandi:

Umsókn skv. 1. mgr. skulu fylgja skilríki um heimild til afnota af landi, vatni og sjó. Umsókn skal einnig fylgja áætlun um fjármögnun mannvirkja og annars búnaðar, rekstraráætlun sem sýnir m.a. uppbyggingarferil eldis, öflun hrogna og seiða og leyfi til mannvirkjagerðar, svo og önnur gögn sem Matvælastofnun eru nauðsynleg til að meta hvort skilyrði til útgáfu rekstrarleyfis séu fyrir hendi. Umsókn um rekstrarleyfi sjókvíaeldisstöðvar skal jafnframt fylgja staðfesting um a.m.k. 30% eigin fjármögnun eldis í sjó.

11. gr.

1. mgr. 9. gr. fellur brott.

12. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 10. gr. laganna:

a. 1. másl. 1. mgr. 10. gr. verður svohljóðandi:

Telji Matvælastofnun að umsókn um rekstrarleyfi fullnægi skilyrðum laga þessara og eftir auglýsingu tillögu að rekstrarleyfi skv. 10. gr. a, skal stofnunin gefa út rekstrarleyfi til tíu ára í senn. Ef vistfræðileg rök mæla með því er heimilt að gefa út rekstrarleyfi til skemmri tíma.

b. 2. mgr. 10. gr. verður svohljóðandi:

Í rekstrarleyfi skulu vera ákvæði um stærð fiskeldisstöðvar mælt í leyfilegum lífmassa og hvort um sé að ræða seiðaeldi, strandeldi, skiptiöldi eða heilsárseldi. Þá skal í rekstrarleyfi kveðið á um leyfilegar tegundir í eldi, leyfilega eldisstofna, hlutfall frjórna laxa og ófrjórna í eldi og skyldu rekstrarleyfishafa til að annast vöktun og rannsóknir á nánasta umhverfi sínu. Í rekstrarleyfi fyrir laxeldi skal kveðið á um skyldu til notkunar erfðavísa, örmerkinga eða annarra merkinga þannig að unnt sé að rekja uppruna eldislaxa til ákveðinna sjókvíaeldisstöðva. Ráðherra skal setja nánari ákvæði í reglugerð um þær aðferðir sem skylt er að nota til að rekja uppruna eldislaxa til ákveðinna sjókvíaeldisstöðva og um utanáliggjandi merkingu á eldislaxi til að auðveldara sé að aðgreina hann frá villtum laxi og framkvæmd þeirra.

13. gr.

Á eftir 10. gr. laganna kemur ný grein, 10. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Auglýsing tillögu að rekstrarleyfi – Birting rekstrarleyfis

Matvælastofnun skal vinna tillögur að rekstrarleyfi og auglýsa opinberlega hvers efnis þær eru og hvar megi nálgast þær. Heimilt er að gera skriflegar athugasemdir við tillögur Matvælastofnunar innan fjögurra vikna frá auglýsingu.

Matvælastofnun skal innan fjögurra vikna frá því að frestur rann út til að gera athugasemdir við tillögur að rekstrarleyfi taka ákvörðun um útgáfu rekstrarleyfis. Skal umsækjanda um rekstrarleyfi og þeim sem athugasemdir hafa gert tilkynnt um afgreiðsluna.

Matvælastofnun skal auglýsa á vefsvæði sínu útgáfu og gildistöku rekstrarleyfa. Birting á vefsíðu Matvælastofnunar telst vera opinber birting.

14. gr.

Á eftir 13. gr. laganna kemur ný grein, 13. gr. a, ásamt fyrirsögn, svohljóðandi:

Innra eftirlit.

Rekstrarleyfishafi ber ábyrgð á því að sett sé á fót og starfrækt innra eftirlit með starfseminni, þar með talið eldisdýrum og heilbrigði þeirra, mannvirkjum og búnaði. Innra eftirlit skal tryggja að starfsemin sé í samræmi við ákvæði laga og stjórnvaldsfyrirmæla settum samkvæmt þeim. Rekstrarleyfishafi skal sannprófa að eftirlit og úrbætur séu í samræmi við reglur um innra eftirlit.

Innra eftirlit sjókvíaeldisstöðvar skal meðal annars fela í sér vöktun á viðkomu sníkjudýra í eldinu í samræmi við leiðbeiningar sem fram koma í reglugerð sem ráðherra setur. Niðurstöður vöktunar skulu sendar Matvælastofnun sem metur hvort og þá hvaða aðgerða er þörf vegna sníkjudýra í eldinu. Matvælastofnun skal leita umsagnar Hafrannsóknastofnunar áður en ákvörðun um aðgerðir er tekin. Niðurstöður vöktunar skal birta opinberlega í samræmi við 19. gr. b.

Heimilt er að draga úr tíðni eftirlits hjá rekstrarleyfishafa sem hefur vottun frá faggiltum aðila um að innra eftirlit fyrirtækisins uppfylli kröfur laga og reglna og uppfyllir viðmið Matvælastofnunar um frávik í opinberu eftirliti.

Rekstraraðili sjókvíaeldisstöðvar skal sem hluta af innra eftirliti starfrækja gæðakerfi þar sem fram koma verklagsreglur m.a. um þjálfun starfsmanna og viðbragðsáætlanir. Rekstraraðili skal sannreyna að verklagsreglur og viðbragðsáætlanir uppfylli markmið sín og gera nauðsynlegar úrbætur.

Ráðherra setur frekari ákvæði um innra eftirlit í reglugerð, þar með talið viðbragðsáætlanir og gæðakerfi.

15. gr.

Eftirfarandi breytingar verða á 14. gr. laganna:

a. 3. másl. 1. mgr. 14. gr. laganna verður svohljóðandi:

Eftirlit með heilbrigði og velferð fiska og heilnæmi eldisafurða skal einnig framkvæmt af Matvælastofnun í samræmi við lög þar að lútandi.

b. 2. mgr. 14. gr. laganna verður svohljóðandi:

Til að Matvælastofnun geti framkvæmt eftirlit skv. 1. mgr. skal rekstrarleyfishafi mánaðarlega gefa Matvælastofnun skýrslu um starfsemi sína. Ráðherra skal hafa aðgang að skýrslu rekstrarleyfishafa um starfsemina. Þar skulu m.a. koma fram upplýsingar um framleiðslumagn stöðvar af slátruðum fiski, eldisrými, fóðurnotkun, birgðir af fiski mældar í lífmassa, uppruna fisks, sjúkdóma, sníkjudýr og önnur óhöpp í rekstri, svo og önnur þau atriði sem stofnuninni eru nauðsynleg til virks eftirlits samkvæmt lögum þessum. Þá skal færð dagbók um starfsemina í fiskeldisstöðvum samkvæmt reglugerð sem ráðherra setur.

c. Við greinina bætast tvær nýjar mgr., sem verða 3.–4. mgr svohljóðandi,

3.–4. mgr. verða 5.–6. mgr:

Matvælastofnun skal heimill óheftur aðgangur til skoðunar og eftirlits, þar á meðal töku sýna, myndatöku, dagbók rekstrarleyfishafa, að öllum þeim stöðum sem lög þessi og stjórnvaldsreglur ná yfir og er heimilt að leita aðstoðar lögreglu ef með þarf. Einnig er opinberum eftirlitsaðila heimilt að taka sýni þar sem starfsemi fer fram og lög þessi og stjórnvaldsreglur settar samkvæmt þeim ná til.

Stjórnendum er skylt að veita aðstoð við framkvæmd eftirlitsins og veita allar upplýsingar sem nauðsynlegar eru vegna eftirlits með framkvæmd laganna og ber þeim endurgjaldslaust að afhenda sýni sem talin eru nauðsynleg vegna eftirlits. Þá getur opinber eftirlitsaðili ákveðið að rekstrarleyfishafi skuli greiða allan kostnað vegna þvingunarúrræða sem framkvæmd eru samkvæmt lögum þessum og má innheimta slíkan kostnað með fjárnámi án dóms eða sáttar

d. 5. mgr greinarinnar fellur brott.

16. gr.

Á eftir 19. gr. laganna koma þrjár nýjar greinar, 19. gr. a, 19. gr. b og 19. c ásamt fyrirsögnum, svohljóðandi:

a. (19. gr. a.)

Tímabundnar rannsóknir Hafrannsóknastofnunar.

Hafrannsóknastofnun getur, ein eða í samvinnu við aðra, stundað tímabundnar rannsóknir í fiskveiðilandhelgi Íslands á eldi lagardýra, eldisaðferðum, atferli eldisfisks, mannvirkjum, búnaði og heilbrigði lagardýra.

Við slíkar rannsóknir skal gætt allra varúðarsjónarmiða vegna þeirra eldisstarfsemi sem þegar er starfrækt á viðkomandi svæði og tilraunastarfsemi raski ekki eða auki rekstrarlega áhættu þeirrar starfsemi.

b. (19. gr. b.)

Birting upplýsinga um niðurstöður eftirlits og framleiðslu.

Heimilt er að birta opinberlega upplýsingar úr eftirliti opinberra aðila og niðurstöður slíks eftirlits, upplýsingar úr rekstrarleyfum og framleiðsluskýrslum einstakra rekstrarleyfishafa skv. 2. mgr. 14. gr.

Ráðherra skal setja ákvæði í reglugerð um opinbera birtingu upplýsinga. Slíkar reglur skulu kveða nánar á um framsetningu og inntak birtingarinnar, m.a. að birtingin sé rafræn og á hvaða tímamarki skuli birta slíkar upplýsingar.

Ráðherra getur m.a. ákveðið að kæra fresti ekki réttaráhrifum opinberrar birtingar og jafnframt ákveðið að vissum upplýsingum sé haldið leyndum.

c. (19. gr. c.)

Birting upplýsinga um afturköllun rekstrarleyfa, úrbætur, dagsektir og álagningu stjórnvaldssekta.

Matvælastofnun skal greina opinberlega frá niðurstöðum eftirlits og ákvörðunum sem fela í sér:

- a. afturköllun rekstrarleyfis,
- b. ákvörðunum um úrbætur sem unnar eru á kostnað rekstrarleyfishafa,
- c. álagningu dagsekta,
- d. ákvörðun um álagningu stjórnvaldssekta.

17. gr.

Lokamálsliður 20. gr. a fellur brott.

18. gr.

Á eftir 21. gr. c laganna koma fjórar nýjar greinar, 21. gr. d – 21. gr. g, ásamt fyrisögn, svohljóðandi:

a. (21. gr. d.)

Stjórnvaldssektir.

Matvælastofnun getur lagt stjórnvaldssektir á rekstrarleyfishafa, hvort heldur hann er einstaklingur eða lögaðili, ef viðkomandi brýtur gegn ákvæði um:

- a. hámark lífmassa í eldi á hverjum tíma, skv. 6. gr. a. og b.
- b. rekstrarleyfisskyldu, skv. 7. gr.
- c. efni, fyrirmælum eða skilyrðum rekstrarleyfis, skv. 1., 2. eða 3. mgr. 10 gr.
- d. úttekt á fiskeldisstöð eða flutningi eldisfisks eða seiða, skv. 11. gr.
- e. tilkynningarskyldu, skyldu til ráðstafana, aðgerða eða veiða, skv. 1., 2., eða 3. mgr. 13. gr.
- f. skyldu til að starfrækja innra eftirlit, sannprófa það og framkvæma úrbætur, skv. 1. mgr. 13. gr. a.
- g. skyldu til að vakta viðkomu laxalúsar og upplýsingagjöf um niðurstöðu vöktunar, skv. 2. mgr. 13. gr. a.
- h. skyldu til að skila framleiðsluskýrslu og gerð dagbókar um starfsemina og aðgang að henni, skv. 2. mgr. 14 gr.
- i. veitingu aðgangs að eldisstöð og aðstoð við eftirlit, skv. 2. og 3. mgr. 14. gr.
- j. gilda ábyrgðartryggingu eða ígildi hennar, skv. 14. gr. b.
- k. ranga upplýsingargjöf og þeirri háttsemi að leyna upplýsingum, skv. 16. gr. a.
- l. bann við framsali, leigu og veðsetningu á rekstrarleyfi án skriflegs samþykkis Matvælastofnunar, skv. 17. gr.
- m. bann við sleppingum kynbættis eldisfisks í fiskrækt eða hafbeit, skv. 1. mgr. 19. gr.
- n. bann við flutningi og sleppingum eldisfisks og lifandi fisks, skv. 2. mgr. 19. gr.

- o. bann við innflutningi á notuðum eldisbúnaði án leyfis Matvælastofnunar, skv. 20. gr.

Matvælastofnun getur lagt stjórnvaldssekt á rekstrarleyfishafa ef hann, fyrirsvarsmenn hans, starfsmenn eða aðrir þeir sem í þágu hans starfa, hafa brotið gegn ákvæðum laga þessara.

Sektir geta numið frá 250 þús. kr. til 150 millj. kr.

Ráðherra er heimilt að ákveða í reglugerð fjárhæð sekta sem lagðar eru á samkvæmt einstökum staflíðum 1. mgr., innan þess ramma sem ákveðinn er í þessari grein.

Hafi fjárhæð sektar ekki verið ákveðin í reglugerð skal við ákvörðun sektar m.a. tekið tillit til þeirra hagsmuna sem í húfi eru, verðmætis ólögmætrar framleiðslu, alvarleika brots, hvað það hefur staðið yfir lengi, samstarfsvilja hins brotlega aðila og hvort um ítrekað brot hefur verið að ræða sl. þrjú ár.

Jafnframt skal líta til þess hvort ætla megi að brotið hafi verið framið í þágu hagsmuna lögaðila og hvort hægt hafi verið að koma í veg fyrir lögbrotið með stjórnun og eftirliti. Matvælastofnun er heimilt að ákveða hærri sektir hafi aðili haft ávinning af broti.

Stjórnvaldssektum skal beitt óháð því hvort lögbrot eru framin af ásetningi eða gáleysi.

Gjalddagi stjórnvaldssektar er 30 dögum eftir að ákvörðun um sektina er tekin. Hafi stjórnvaldssekt ekki verið greidd innan 15 daga frá gjalddaga hennar skal greiða dráttarvexti af fjárhæð sektarinnar frá gjalddaga hennar. Ákvörðun Matvælastofnunar um álagningu stjórnvaldssektar er aðfararhæf og renna sektir í ríkissjóð að frádregnum kostnaði við álagningu og innheimtu. Um ákvörðun og útreikning dráttarvaxta fer eftir lögum um vexti og verðtryggingu. Matvælastofnun getur fellt mál niður í stað þess að leggja á stjórnvaldssektir ef:

1. ómögulegt var að koma í veg fyrir brot,
2. brot er smávægilegt,
3. ef sérstaklega stendur á og álagning stjórnvaldssekta þykir ekki brýn af almennum réttarvörsluástandum.

Aðili máls getur einungis skotið ákvörðun um stjórnvaldssekt til dómstóla. Málshöfðunarfrestur er þrjár mánuðir frá því að ákvörðun var tekin. Slíkt málskot frestar ekki réttaráhrifum ákvörðunar.

- b. (21. gr. e.)

Hafi aðili gerst brotlegur við ákvæði laga þessara eða ákvarðanir Matvælastofnunar á grundvelli þeirra er heimilt að ljúka málinu með sátt með samþykki málsaðila, enda sé ekki um að ræða meiriháttar brot sem refsivíðurlög liggja við. Sátt er bindandi fyrir málsaðila þegar hann hefur samþykkt og staðfest efni hennar með undirskrift sinni. Matvælastofnun setur nánari reglur um framkvæmd ákvæðisins.

- c. (21. gr. f.)

Heimild Matvælastofnunar til að leggja á stjórnvaldssektir samkvæmt lögum þessum fellur niður þegar fimm ár eru liðin frá því að háttsemi lauk. Frestur skv. 1. mgr. rofnar þegar Matvælastofnun tilkynnir aðila um upphaf rannsóknar á meintu broti. Rof frests hefur réttaráhrif gagnvart öllum sem staðið hafa að broti.

- d. (21. gr. g.)

Í máli sem beinist að einstaklingi og lokið getur með álagningu stjórnvaldssekta eða kæru til lögreglu hefur maður, sem rökstuddur grunur leikur á að hafi gerst sekur um lögbrot, rétt til að neita að svara spurningum eða afhenda gögn eða muni nema hægt sé að útiloka að það geti haft þýðingu fyrir ákvörðun um brot hans. Matvælastofnun skal leiðbeina hinum grunaða um þennan rétt.

II. KAFLI

Breyting á lögum nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum, með síðari breytingum.

19. gr.

Lokamálsliður 10. gr. laganna orðast svo

Sé um að ræða ráðstafanir vegna sjúkdóma eða sníkjudýra í netkvíum í fersku vatni eða söltu skal leita samráðs um ráðstafanir við Hafrannsóknastofnun.

20. gr.

Lokamálsliður 3. mgr. 11. gr. laganna orðast svo:

Ráðherra er heimilt með reglugerð, að höfðu samráði við Matvælastofnun, að mæla fyrir um aðgerðir vegna sníkjudýra í fiskeldi, svo sem um skyldu rekstraraðila til að telja laxalús við tilteknar aðstæður og setja tiltekin viðmiðunarmörk um viðbrögð vegna útbreiðslu laxalúsar.

III. KAFLI

Breyting á lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir, með síðari breytingum.

21. gr.

Við 1. mgr. 8. gr. laganna bætist við nýr málsliður sem orðast svo:
Eldi sjávar- og ferskvatnslífvera, sbr. viðauka II, er skráningarskyld starfsemi.

22. gr.

2. mgr. 58. gr. laganna fellur brott.

IV. KAFLI

Gildistökuákvæði.

23. gr.

Gildistaka.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 2019. Þó öðlast 8. gr. (1. mgr. 6. gr. b.) og 16. gr. a. þegar gildi.

Ákvæði til bráðabirgða.

I.

Umsóknir um rekstrarleyfi, sem eru til meðferðar hjá Matvælastofnun á svæðum eða í fjörðum sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laga þessara eru ekki gildar og falla því niður. Falli umsókn niður skal byggja úthlutun eldissvæðis á auglýsingu skv. 4. gr. a. laganna.

Gilt rekstrarleyfi á hafsvæði, sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laga þessara, heldur gildi sínu þrátt fyrir gildistöku þessara laga og fer um breytingar á því leyfi eftir eldri lögum, þó þannig að ef um er að ræða breytingar á framleiðslumagni leyfis eða tegundum í eldi skal úthluta og auglýsa umrætt eldissvæði skv. 4. gr. a. laganna.

Falli rekstrarleyfi niður, hvort heldur er á hafsvæðum sem eru burðarþolsmetin eða svæðum sem ekki eru burðarþolsmetin, eftir gildistöku laga þessara skal úthluta eldissvæðum að nýju skv. 4. gr. a. laganna.

II.

Umsóknir um rekstrarleyfi sjókvíaeldisstöðva á svæðum sem hafa verið metin til burðarþols og Matvælastofnun hefur mótttekið við gildistöku laga þessara skulu afgreiddar í samræmi við eldri lög.

Sé áformuð framkvæmd um eldi, á burðarþolsmetnu hafsvæði við gildistöku laga þessara, í matsferli hjá Skipulagsstofnun samkvæmt lögum nr. 106/2000, um mat á umhverfisáhrifum skal sækja um rekstrarleyfi fyrir slíka framkvæmd til Matvælastofnunar innan sex mánaða frá gildistöku laga þessara ella skal farið með úthlutun umrædds eldissvæðis samkvæmt 4. gr. a. laganna. Miða skal við móttöku Matvælastofnunar á umsókn um rekstrarleyfi.

III.

Rekstrarleyfi sem Matvælastofnun gefur út fyrir eldi á ófrjóum laxi í samræmi við áhættumat erfðablöndunar skal endurskoða fimm árum frá útgáfu rekstrarleyfisins enda liggja fyrir endurskoðaðar niðurstöður áhættumats erfðablöndunar innan þess tíma.

Hafi rekstrarleyfishafi ekki hafið eldi á ófrjóum laxi við innan fimm ára frá útgáfu rekstrarleyfisins, skal Matvælastofnun fella niður rekstrarleyfi til að ala ófrjóan lax. Ef rekstrarleyfishafi hefur ekki nýtt helming eða meira af leyfilegum lífmassa rekstrarleyfis á

ófrjóum laxi innan sjö ára frá útgáfu rekstrarleyfisins skal Matvælastofnun fella niður ónýtt magn ófrjós lax samkvæmt rekstrarleyfinu.

Ráðherra er heimilt að auglýsa og úthluta að nýju í samræmi við 4. gr. a. laganna eldissvæðum eða leyfilegum lífmassa rekstrarleyfis fyrir ófrjóan lax sem fellur niður skv. 2. mgr.

Ef endurskoðaðar niðurstöður áhættumats erfðablöndunar skv. 1. mgr. fela í sér auknar framleiðsluheimildir á frjóum laxi á tilteknu svæði skal sú aukning bætast hlutfallslega við leyfilegar framleiðsluheimildir rekstrarleyfa þess svæðis.

Greinargerð.

1. Inngangur.

Hin síðari ár hefur uppbygging fiskeldis verið umtalsverð hérlendis. Nú er svo komið að uppbygging fiskeldis, sér í lagi eldi á laxi í sjókvíum, hefur eflt atvinnulíf og byggð á tilteknum stöðum á landinu. Uppi eru áform um frekari uppbyggingu á tilteknum land- og hafsvæðum hér við land og væntingar að þessi uppbygging skili þjóðarbúinu umtalsverðum tekjum, svo sem raun hefur á orðið hjá nágrannaþjóðum okkar.

Pau áform sem uppi eru um aukið sjókvíaeldi fela hins vegar í sér miklar áskoranir. Þannig hefur ekki farið framhjá neinum sem fylgst hefur með þróun fiskeldis hér á landi síðustu misseri að þessi áform eru ekki óumdeild. Bent hefur verið í því sambandi á nauðsyn þess að atvinnugreinin byggist upp og þróist í sátt við umhverfið. Þannig þurfi fiskeldi að vera ábyrgt og byggt á grundvallaratriðum um sjálfbæra þróun og verndun lífríkis svo koma megi í veg fyrir hugsanleg spjöll á villtum stofnum og lífríki.

Hinn 30. nóvember 2016 skipaði sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra starfshóp um stefnumótun í fiskeldi á Íslandi. Í skipunarbréfi starfshópsins er einmitt vísað til mikilvægis þess að skilyrði og umgjörð um fiskeldi yrðu eins og best verður á kosið og í sem mestri sátt við umhverfið. Starfshópurinn skilaði tillögum sínum með skýrslu til sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra þann 21. ágúst 2017. Í stjórnsáttmála ríkisstjórnarinnar frá 30. nóvember 2017 er sett fram eftirfarandi stefnuýfirlýsing ríkisstjórnarinnar:

„Fiskeldi er vaxandi atvinnugrein sem felur í sér tækifæri til atvinnuuppbyggingar en þarf að byggja upp með ýrustu varúð í samræmi við ráðgjöf vísindamanna þannig að líffræðilegri fjölbreytni verði ekki ógnað. Samhliða vexti greinarinnar þarf að tryggja nauðsynlegar rannsóknir og eðlilega vöktun áhrifa á lífríkið. Eftir því sem fiskeldinu vex fiskur um hrygg þarf að ræða framtíðarfyrirkomulag gjaldtöku vegna leyfisveitinga.“

Frumvarp þetta er í samræmi við framangreinda stefnuýfirlýsingu ríkisstjórnarinnar og er byggt á tillögum starfshóps um stefnumótun í fiskeldi.

2. Tilefni og nauðsyn lagasetningar.

Með samþykkt þessa frumvarps er hrint í framkvæmd stefnu ríkisstjórnarinnar sem fram kemur í stefnuýfirlýsingu hennar. Frumvarpið byggir að stærstum hluta á tillögum starfshóps um stefnumótun í fiskeldi sem fram koma í skýrslu starfshópsins til sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra. Jafnframt er ýmsum ákvæðum laga um fiskeldi, nr. 71/2008 breytt eða þau felld brott. Þessi endurskoðun er í samræmi við ákvæði til bráðabirgða IV í lögum nr. 49/2014 sem kvað á um að endurskoða skyldi löginn innan 18 mánaða frá gildistöku þeirra. Við endurskoðunina skyldi m.a. hugað að vistfræðilegum þáttum og innleiðingu ýrustu umhverfisstaðla í starfsemi fiskeldisfyrirtækja.

Markmið þessarar lagasetningar er að styrkja lagaumgjörð fiskeldis þannig að íslensku fiskeldi séu sköpuð bestu möguleg skilyrði til uppbyggingar og það verði þannig sterk og öflug atvinnugrein jafnframt því að stuðla að ábyrgu fiskeldi, þar sem sjálfbær þróun og vernd lífríkis er höfð að leiðarljósi á grundvelli vísinda og rannsókna. Gert er ráð fyrir að með lagasetningunni verði náð meiri sátt um uppbyggingu fiskeldisins þannig að það geti vaxið eðlilega í sátt við helstu hagsmunaaðila og ekki síst að ímynd íslensk fiskeldis verði umhverfisvæn sem aftur skapi sérstöðu íslenskra fiskeldisafurða á markaði. Frumvarpinu er einnig ætlað að leggja grunn að öflugu og skilvirku eftirliti með fiskeldi. Jafnframt er í samfélaginu gerð krafa um aukna upplýsingagjöf og betra aðgengi almennings að upplýsingum sem tengjast fiskeldi. Frumvarpinu er ætlað að mæta þessum kröfum.

Í samræmi við framangreint er nauðsynlegt að breyta lögum nr. 71/2008, um fiskeldi, lögum nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum og lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Ef lögum verður ekki breytt og ekkert aðhafst mun óvissa um áhrif fiskeldis á umhverfi ráða för en ekki vísindi og rannsóknir. Neikvæðar afleiðingar þessa munu koma fram í hægum vexti greinarinnar og samhliða hægari og ómarkvissri byggðapróun á þeim svæðum sem litið hafa til fiskeldis, einkum sjókvíaeldis, sem möguleika í atvinnuuppbyggingu. Óvissa um áhrif fiskeldis á villta stofna og lífríki getur mögulega einnig leitt til neikvæðrar ímyndar íslensks fiskeldis almennt.

Það er stefna stjórnvalda að gæta ýtrustu varúðar við uppbyggingu fiskeldis og byggja ákvarðanir stjórnvalda um framþróun fiskeldis á ráðgjöf vísindamanna. Það er nauðsynlegt fyrsta skref við framkvæmd þessarar stefnu að lögfesta áhættumat erfðablöndunar og endurskoðun þess þannig að það verði lagt til grundvallar leyfilegu magni af frjóum eldislaxi í sjókvíum á hverjum tíma. Mikilvægt er að koma megi í veg fyrir möguleg skaðleg áhrif og erfðablöndun eldisfisks við villta laxastofna og því nauðsynlegt að rekstrarleyfi endurspegli leyfilegt magn frjórna laxa í eldi á tilteknu svæði þar sem hætta er á erfðablöndun.

Vegna þessarar áherslu stjórnvalda á rannsóknir og vöktun lífríkisins gerir frumvarpið einnig ráð fyrir sérstakri heimild Hafrannsóknastofnunar til að stunda tímabundnar rannsóknir á fiskeldi í fiskveiðilandhelgi Íslands, ein eða í samstarfi við aðra. Slík heimild á að auðvelda og greiða fyrir nauðsynlegum rannsóknum vegna fiskeldis, þá sérstaklega eldistilraunum vegna sjókvíaeldis.

Núverandi lagaumhverfi vegna leyfisveitinga býður upp á kapphlaup umsækjenda um eldissvæði. Þetta kapphlaup getur leitt af sé ágreining milli umsækjenda varðandi afmörkun eldissvæða og ósamræmi við aðra nýtingu í viðkomandi fjörðum. Jafnframt er ekki tryggt að heildarnýting svæða sé sem hagkvæmust. Í ljósi þessa eru lagðar til breytingar á núverandi fyrirkomulagi leyfisveitinga. Þannig er lagt til að eldissvæðum verði skipt upp snemma í leyfisveitingaferlinu eftir ítarlegt umsagnaferli. Frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir að eldissvæðum sé úthlutað eftir auglýsingu og á grundvelli hagstæðasta tilboðs.

Frumvarpið gerir ráð fyrir að starfsemi fiskeldisstöðva verði háð skráningarskyldu hjá Umhverfisstofnun í stað starfsleyfisútgáfu eins og nú er. Frumvarpið gerir þannig ráð fyrir að Matvælastofnun gefi út rekstrarleyfi og rekstraraðili skrái sig hjá Umhverfisstofnun. Þannig er lagt er til að Umhverfisstofnun taki við skráningum frá rekstraraðilum fiskeldis um rafræna gátt og upplýsi þá um þær reglur sem þeir þurfa að uppfylla. Þau ákvæði sem uppfylla þarf á grundvelli laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir verða tiltekin í reglugerð sem hafa mun lagastoð í 1. tölul. 1. mgr. 5. gr. þeirra laga. Skráning verður m.a. bundin við umfang og staðsetningu hlutaðeigandi starfsemi. Meginmarkmið þessarar lagabreytingar er að einfalda stjórnsluframkvæmd og auka þannig skilvirkni í leyfisveitingaferlinu. Þannig hefur komið fyrir að misræmis gæti milli starfsleyfis og rekstrarleyfis tveggja leyfishafa þannig að ekki er hægt að uppfylla lagaskyldu um fjarlægðarmörk eldissvæða. Jafnframt gilda starfsleyfi og rekstrarleyfi í dag til mislangs tíma. Þannig er gildistími starfsleyfis almennt 16 ár en gildistími rekstrarleyfis almennt 10 ár. Þessi mismunandi gildistími hefur leitt til þess að í gildi eru starfsleyfi án þess að gilt rekstrarleyfi sé til staðar. Í þessum tilvikum getur starfsleyfishafi komið í veg fyrir nýtingu umrædds svæðis eða nærliggjandi svæða enda þótt viðkomandi uppfylli ekki skilyrði fyrir útgáfu rekstrarleyfis.

Frumvarpið gerir ráð fyrir að Matvælastofnun hætti að sinna tilteknu umhverfiseftirliti sem framkvæmt hefur verið á grundvelli þjónustusamnings við Umhverfisstofnun skv. 5. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi og að Umhverfisstofnun sjái um eftirlit á grundvelli laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir. Þetta fyrirkomulag á eftirliti hafði það að markmiði að auka skilvirkni eftirlits gagnvart eftirlitsþegum. Fram hefur komið gagnrýni á þetta fyrirkomulag bæði frá framangreindum stofnunum sem og starfsleyfishöfum. Vísað er til þess að umhverfiseftirlit með fiskeldi falli ekki faglega að störfum Matvælastofnunar. Fram hefur komið að árið 2016 komst Matvælastofnun ekki í allar þær eftirlitsferðir sem stofnunin átti að sinna samkvæmt samningi og því hafi Umhverfisstofnun farið í 16 eftirlitsferðir í lok árs til að halda eftirlitsáætlun og starfsleyfishafar fengju það eftirlit sem þeim bæri.

Frumvarpið gerir ráð fyrir tíðari upplýsingagjöf fiskeldisfyrirtækja til stjórnvalda. Rökin fyrir auknum kröfum um upplýsingar eru þau að stjórnvöld þurfa að fylgjast með framleiðslumagni, þróun á nýtingu leyfa og hámarki leyfilegrar framleiðslu á tilteknu svæði vegna eftirlits. Upplýsingar um magn sláturfisks gefur vísbendingu um vöxt eldisfisks og afföll, sem hægt er að bera saman við tilkynnt afföll. Magn fóðurs gefur vísbendingar um frávík í rekstri og mögulega mengun. Útsett magn seiða, afföll á eldistíma og sláturmagn gefur upplýsingar um mögulegt stök sem þannig má rekja til eldisstöðvar. Upplýsingar um

útsetningu á seiðum, framleiðslu og upplýsingar um slátrað magn eru jafnframt grundvöllur ákvörðunar um álagningu auðlindagjalds, komi til álagningar slíks gjalds. Framangreindar upplýsingar um þróun fiskeldis eru jafnframt grunnur að upplýstum ákvörðunum stjórnvalda og áframhaldandi stefnumótun í fiskeldi.

Gert er ráð fyrir að stjórnvöld fái heimild til að birta opinberlega tilteknar upplýsingar meðal annars með rafrænum hætti. Hér er um að ræða heimild til að birta upplýsingar úr rekstri fyrirtækja, niðurstöður eftirlits. Jafnframt er stjórnvöldum heimilt að birta opinberlega ákvarðanir um þvingunaraðgerðir og viðurlög. Mögulegt er að birta upplýsingarnar rafrænt á netinu á sérstakri vefsíðu fyrir íslenskt fiskeldi. Markmið slíkrar vefsíðu væri að veita réttar og traustar upplýsingar um íslenskt fiskeldi fyrir almenning, þá sem eru í viðskiptum við íslensk fiskeldisfyrirtæki og þá sem þurfa að afla og mögulega vinna með upplýsingar um íslenskt fiskeldi. Markmiðið er að auka gegnsæi í starfsemi fiskeldisfyrirtækja. Með þessum lagabreytingum er verið að veita almenningi upplýsingar um það hvernig einstök fyrirtæki uppfylla kröfur laga og stjórnvaldsfyrirmæla. Þannig er verið að upplýsa almenning um það hvort rekstrarleyfishafar framfylgja lögum og reglum og hafa þannig sína hluti í lagi. Birting upplýsinga úr eftirliti og möguleg viðurlög veitir þannig fyrirtækjum aðhald og eykur varnaðaráhrif löggjafarinnar.

Í frumvarpinu er það nýmæli að Matvælastofnun skuli auglýsa tillögu sína að rekstrarleyfi til fiskeldisfyrirtækja. Matvælastofnun hefur ekki auglýst tillögu sína að rekstrarleyfi en þetta fyrirkomulag við útgáfu rekstrarleyfis hefur verið gagnrýnt.

Telja verður rétt að gefa almenningi og þeim sem hafa hagsmuni, beint eða óbeint, tækifæri til athugasemda eða ábendinga varðandi útgáfu leyfisins og skilmála þess. Stofnunin getur þannig tekið afstöðu til þessara athugasemda og ábendinga áður en rekstrarleyfi er gefið út. Jafnframt er það áréttað að stofnunin skuli auglýsa útgáfu rekstrarleyfis. Þetta fyrirkomulag er í samræmi við núgildandi ákvæði laga um hollustuhætti og mengunarvarnir, þar sem kveðið er á um skyldu útgefanda starfsleyfis, þ.e. Umhverfisstofnunar og heilbrigðisnefnda sveitarfélaga, að vinna tillögur að starfsleyfi og auglýsa opinberlega hvers efnis þær eru og hvar megi nálgast þær.

Núverandi ákvæði um innra eftirlit fiskeldisstöðva eru í 42. - 44. gr. reglugerðar nr. 1170/2015, um fiskeldi. Í frumvarpinu er lagt til að tekið verði upp í lög nr. 71/2008, um fiskeldi, sérstakt ákvæði sem fjallar um innra eftirlit fiskeldisstöðva. Þannig eru kröfur um innra eftirlit gerðar skýrari. Með nýju almennu lagaákvæði um innra eftirlit er Matvælastofnun heimilað að draga úr tíðni eftirlitsheimsókna hjá rekstrarleyfishöfum. Með þessu ákvæði er kominn vísir að áhættumiðuðu eftirliti með fiskeldi sem þýðir að fiskeldisfyrirtæki sem hafa sinn rekstur í lagi og starfa í samræmi við kröfur laga og stjórnvaldsfyrirmæla fá færri eftirlitsheimsóknir en þau sem ekki uppfylla kröfurnar. Jafnframt er lagt til að sett verði sérstök ákvæði í reglugerð um inntak innra eftirlits, svo sem um markmið, ábyrgð, framkvæmd og tíðni eftirlits, viðmiðanir, sannprófun, úrbætur og skráningu. Að auki verður heimilað að leggja á rekstrarleyfishafa stjórnvaldssektir ef brotið er gegn ákvæði um innra eftirlit, sannprófun þess og framkvæmd úrbóta

Vegna mikilvægis eftirlits með laxalús gerir frumvarpið ráð fyrir að innra eftirlit með sjókvíaeldi feli í sér vöktun á viðkomu laxalúsar í eldinu í samræmi við leiðbeiningar sem fram koma í reglugerð sem ráðherra setur. Mikilvægt er að stjórnvöld bregðist hratt við ef þörf er á sérstökum aðgerðum vegna laxalúsar. Því eru lagðar til breytingar á reglugerðarheimild laga nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum, sem miða að því að gera hana skýrari hvað varðar vöktun og aðgerðir vegna laxalúsar og annarra sníkjudýra í eldinu.

Gert er ráð fyrir að Matvælastofnun fái heimild til að leggja stjórnvaldssektir á fiskeldisfyrirtæki sem brjóta gegn tilteknum ákvæðum laga nr. 71/2008, um fiskeldi. Núgildandi stjórnsýsluviðurlögum í lögum nr. 71/2008 verður einungis beitt vegna ítrekaðra og mjög alvarlegra brota á lögum nr. 71/2008, um fiskeldi, og þjóna því illa tilgangi sínum. Með tilkomu ákvæðis um stjórnvaldssektir er mögulegt að haga sektum í samræmi við fjárhagslegan ávinning brotsins og þannig beita úrræðum sem hafa veruleg varnaðaráhrif gagnvart þeim aðilum sem ber að fara eftir lögnum.

Í frumvarpinu er í 17. gr. felld brott sú heimild að veita veiðiréttarhöfum styrki úr Umhverfissjóði sjókvíaeldis til að mæta þeim kostnaði eða tekjumissi sem þeir hafa orðið fyrir vegna tjóns sem er ekki hægt að rekja til ákveðinnar eldisstöðvar. Umrætt lagaákvæði fellur hvorki að markmiðum fiskeldislaga né hlutverki Umhverfissjóðs sjókvíaeldis, sem er

að fjármagna burðarþolsrannsóknir fjarða og stuðla að lágmarks umhverfisáhrifum sjókvíaeldis með rannsóknum og vöktun. Núverandi ákvæði felur hins vegar í sér styrkveitingar til veiðiréttarhafa vegna tjóns sem er ekki hægt að rekja til ákveðinnar eldisstöðvar. Í ákvæðinu kemur fram að greiða megi kostnað eða tekjumissi án frekari skýringa. Þannig er það lagt í hendur stjórnar Umhverfissjóðs sjókvíaeldis að meta hvaða tjónstilvik falli undir ákvæðið auk þess sem mat á fjárhæð bóta er falið stjórn sjóðsins. Telja verður að ef það er vilji löggjafans að greiða bætur í tilvikum sem þessum eigi það ekki að byggja á mati sjóðsstjórnar hverju sinni heldur þurfi að kveða skýrt á um í lögum hvaða tjón eigi að bæta og hvernig meta eigi tjónið. Jafnframt þarf að fjármagna slíka styrki með öðrum hætti en úr sjóði sem hefur ekki nægjanlegt ráðstöfunarfé til að sinna meginhlutverki sínu sem er að fjármagna burðarþolsrannsóknir, vöktun og rannsóknir til að lágmarka umhverfisáhrif sjókvíaeldis.

Lagt er til að rekstrarleyfi fyrir eldi á ófrjóum eldisfiski í samræmi við áhættumat erfðablöndunar skuli endurskoða að liðnum fimm árum frá útgáfu rekstrarleyfisins og þau felld niður eftir tilteknum reglum ef nýting er ekki viðunandi. Tilgangur með ákvæðinu er að tryggja að rekstrarleyfi fyrir eldi á ófrjóum eldisfisk sem rekstrarleyfishafi nýtir ekki séu nýtt og opnað fyrir möguleika áhugasamra aðila á slíku eldi. Ákvæðið felur einnig í sér betri nýtingu burðarþols á svæðum.

Lagt er til að felld verði brott sú skylda að allar fiskeldisstöðvar skulu hafa með sér samtök, Landssamband fiskeldisstöðva, sem gæta sameiginlegra hagsmuna. Þar sem ekki er um að ræða félagsaðild með vísan til almannahagsmuna sbr. ákvæði 2. mgr. 74. gr. laga nr. 33/1944 þá þykir rétt að fella þessa skylduáðild niður.

Jafnframt eru ýmis ákvæði eldri laga felld brott þar sem þau eiga ekki við vegna nýrra reglna um úthlutun eldisvæða eða þjóna ekki tilgangi sínum lengur.

3. Meginefni frumvarpsins.

Frumvarpið skiptist í þrjú kafla. Í fyrsta kafla eru breytingar á ákvæðum laga, nr. 71/2008, um fiskeldi. Í öðrum kafla breytingar á lögum nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum og í þriðja kafla breytingar á lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir.

Meginefniþættir frumvarpsins eru eftirfarandi:

3.1. Heildarframleiðslumagn frjórna laxa í sjókvíaeldi byggt á áhættumati erfðablöndunar.

Með áhættumati erfðablöndunar, útgefna í júlí 2017, hefur Hafrannsóknastofnun metið mögulega erfðablöndun náttúrulegra stofna vegna laxeldis í sjókvíum. Tilgangur með gerð áhættumatsins er að koma í veg fyrir möguleg skaðleg áhrif erfðablöndunar eldisfisks við villta laxa. Þannig gerir áhættumatið ráð fyrir því að óafturkræfum skaða sé valdið eða sjálfbærri nýtingu villts stofns sé stefnt í hættu ef fjöldi eldislaxa í veiðivatni fer yfir tiltekin viðmiðunarmörk. Áhættumatið byggir á líkani sem mælir áhættu erfðablöndunar sem hlutfall af umfangi sjókvíaeldis á tilteknum stað. Við áhættumatið notaði Hafrannsóknastofnun gögn um strokufiska í sjókvíaeldi, áhrif hafstrauma, fjarlægð áa frá svæðum þar sem sjókvíaeldi er stundað og stofnstærð laxa í ám. Áhættumatið er framkvæmt af Hafrannsóknastofnun og vann stofnunin matið í samstarfi við tvo erlenda sérfræðinga á sviði stofnerfðafræði. Til að tryggja að áhættumat erfðablöndunar fái vísindalega umræðu og fræðilega rýni hefur Hafrannsóknastofnun kynnt aðferðafræði áhættumatsins fyrir erlendum fræðimönnum á sviði stofnerfðafræði.

Samkvæmt núverandi löggjöf ræðst heildarframleiðsla í sjókvíaeldi á hverju svæði af útgefna burðarþolsmati og því framleiðslumagn sem kveðið er á um í einstökum rekstrarleyfum. Í frumvarpi þessu er hins vegar lagt til að lögfest verði breyting á lögum nr. 71/2008, um fiskeldi, þar sem Hafrannsóknastofnun er skylt gefa út áhættumat erfðablöndunar, þar sem fram kemur magn frjórna laxa, sem leyfilegt er að ala í sjókvíum hverju sinni. Jafnframt er lagt til að lögfest verði skilgreining á áhættumati erfðablöndunar:

Frumvarpið gerir ráð fyrir að Hafrannsóknastofnun skuli gefa út áhættumat erfðablöndunar svo oft sem þörf þykir að mati stofnunarinnar en þó eigi sjaldnar en á þriggja ára fresti. Matvælastofnun skal síðan tryggja að leyfilegt magn frjórna laxa samkvæmt rekstrarleyfi sé í samræmi við niðurstöður áhættumats erfðablöndunar á hverjum tíma. Magn frjórna laxa hvers rekstrarleyfis skal þannig breytast í hlutfalli við leyfilegt magn laxa á svæðinu samkvæmt áhættumati Hafrannsóknastofnunar hverju sinni. Frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir því að ef rekstrarleyfishafi vill stunda eldi með ófrjóum laxi geti hann mætt fyrirhugaðri skerðingu á eldi frjós lax með eldi ófrjós lax upp að leyfilegu heildarmagn rekstrarleyfisins.

3.2. Skipting hafsvæða í eldissvæði - Úthlutun eldissvæða með auglýsingu.

Í núverandi leyfisveitingaferli vegna umsókna um rekstrarleyfi í sjókvíaelði, þar sem „*fyrstur kemur fyrstur fær*“, velur umsækjandi sér eldissvæði án aðkomu stjórnvalda.

Í frumvarpi þessu er gert ráð fyrir breyttu umsóknaferli, þar sem eldissvæði verða skilgreind, síðan auglýst og úthlutað skv. hagstæðasta tilboði. Þannig skal Hafrannsóknastofnun, þegar burðarþol er metið, skipta svæði eða firði upp í eitt eða fleiri eldissvæði í samræmi við mögulegt burðarþol fjarðar. Við skiptingu svæða í eldissvæði skal stofnunin notast við niðurstöður og aðrar upplýsingar úr burðarþolsmælingum eða gera frekari burðarþolsrannsóknir ef slíkt er talið nauðsynlegt svo skipta megi umræddu svæði (firði) niður í eldissvæði. Hafrannsóknastofnun skal kappkosta að ná sem hagkvæmastri nýtingu hafsvæða þegar firði eða hafsvæði er skipt upp. Gert er ráð fyrir að Skipulagstofnun, Umhverfisstofnun, Landssamband fiskeldisstöðva, aðliggjandi sveitarfélög og Landhelgisgæsla Íslands séu umsagnaraðilar vegna ákvörðunar um svæðaskiptingu fjarða. Það er nýmæli í 8. gr. frumvarpsins að ráðherra ákveður hvenær tilteknir firðir eða tiltekin hafsvæði verða metin til burðarþols.

Þegar burðarþolsmat, áhættumat um erfðablöndun og svæðaskipting Hafrannsóknastofnunar liggur fyrir getur ráðherra eða stofnun í hans umboði úthlutað eldissvæðum. Ráðherra ákveður hvenær eldissvæðum er úthlutað og hversu mörgum eldissvæðum er úthlutað hverju sinni. Ráðherra er ekki skylt að úthluta eldissvæðum þegar burðarþols- eða áhættumat liggur fyrir heldur er hér um að ræða heimildarákvæði. Jafnframt metur ráðherra hversu mörgum eldissvæðum er úthlutað hverju sinni en mögulega er hagkvæmt að úthluta samstæðum eldissvæðum í einu lagi þegar burðarþol og áhættumat liggur fyrir á öllum svæðunum. Þannig getur verið nauðsynlegt að taka tillit til heildarnýtingar burðarþolsmetinna svæða og reglna um kynslóðaskipt eldi þegar ákvörðun er tekin um úthlutun eldissvæða.

Ráðherra eða stofnun í umboði hans úthlutar hverju eldissvæði samkvæmt hagstæðasta tilboði. Skilgreina þarf í reglugerð skilmála úthlutunar svo sem hvað telst hagstæðasta tilboð og hverjir geta mögulega boðið í eldissvæði. Hér getur verið um að ræða skilyrði um tiltekna reynslu af fiskeldisstarfsemi, fjárhagslegan styrk, samfélagslega ábyrgð og mælikvarða sem mæla hvernig viðkomandi hefur stundað sinn rekstur, m.a. út frá umhverfissjónarmiðum.

Sé tilboði tekið og eldissvæði úthlutað til tilboðsgjafa skal hann sækja um rekstrarleyfi til Matvælastofnunar og hefja umsóknarferlið hjá Matvælastofnun. Að auki þarf að liggja fyrir ákvörðun Skipulagsstofnunar um að framkvæmdin sé ekki matsskyld eða álit stofnunarinnar um mat á umhverfisáhrifum framkvæmdarinnar áður en sótt er um rekstrarleyfi.

Gert er ráð fyrir að framangreind úthlutunaregla gildi um svæði og firði sem eftir er að burðarþolsmeta þegar lagabreyting tekur gildi. Af þeim stöðum þar sem einhver áform eru uppi um fiskeldi þá á eftir er meta burðarþol Seyðisfjarðar, Mjóafjarðar, firðina inn af Norðfjarðarflóa, Eyjafjörð, Öndurarfjörð og Jökulfirði. Einnig er rétt að nota hina nýju reglu um þær framleiðsluheimildir sem ekki eru nýttar af rekstrarleyfishafa eða hafa verið felldar niður af öðrum ástæðum.

3.3. Umsóknir um rekstrarleyfi á svæðum sem ekki eru burðarþolsmetin falla niður en rekstrarleyfi á slíkum svæðum halda gildi sínu.

Umsóknir um rekstrarleyfi sem eru til meðferðar hjá Matvælastofnun á svæðum eða í fjörðum sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laganna falla niður. Falli umsókn niður skal byggja úthlutun eldissvæðis á auglýsingu sbr. tölulið 3.2. hér að framan. Fyrirtæki, sem hafa tilkynnt Skipulagsstofnun um áform sín um fiskeldi á tilteknum hafsvæðum, sem eftir er að meta til burðarþols, munu því ekki geta tryggt sér tiltekið svæði samkvæmt reglu núgildandi laga heldur verður þessum svæðum úthlutað á grundvelli auglýsingar.

Gilt rekstrarleyfi á hafsvæði, sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laga þessara, heldur hins vegar gildi sínu þrátt fyrir gildistöku þessara laga og fer um breytingar á því leyfi eftir eldri lögum.

3.4. Innra eftirlit fiskeldisstöðva – Áhættumiðað eftirlit

Núverandi ákvæði um innra eftirlit fiskeldisstöðva eru í 42. - 44. gr. reglugerðar nr. 1170/2015, um fiskeldi. Gert er ráð fyrir að tekið verði upp í lög nr. 71/2008, um fiskeldi, sérstakt ákvæði sem fjallar um innra eftirlit fiskeldisstöðva. Þannig skal rekstrarleyfishafi almennt hafa eftirlit með starfsumhverfinu, þar með talið eldi lagardýra, heilbrigði þeirra, mannvirkjum og búnaði. Rekstrarleyfishafi sjókvíaeldisstöðvar skal þannig starfrækja innra eftirlit sem felur í sér vöktun á tilteknum þáttum og setja sér verklagsreglur og

gæðahandbók. Jafnframt er lagt til að tekið verði upp í lög sérstakt ákvæði um innra eftirlit með laxalús, sbr. umfjöllun hér að framan.

Með nýju almennu lagaákvæði um innra eftirlit er Matvælastofnun jafnframt heimilað að draga úr tíðni eftirlitsheimsókna hjá rekstrarleyfishöfum sem hafa vottorð frá faggiltum aðila um að innra eftirlit þeirra uppfylli allar lagakröfur. Jafnframt er gerð sú krafa að frávik við eftirlit Matvælastofnunar sé innan ásættanlegra marka. Öflugt innra eftirlit á að tryggja að starfsemin sé í lagi og uppfylli settar kröfur. Með þessu ákvæði er kominn vísir að áhættumiðuðu eftirliti með fiskeldi sem þýðir að fiskeldisfyrirtæki sem hafa sinn rekstur í lagi og starfa í samræmi við kröfur laga og stjórnvaldsfyrirmæla fá færri eftirlitsheimsóknir en þau sem ekki uppfylla kröfurnar.

Jafnframt er lagt til að sett verði sérstök ákvæði í reglugerð um inntak innra eftirlits, svo sem um markmið, ábyrgð, framkvæmd og tíðni eftirlits, viðmiðanir, sannpröfun, úrbætur og skráningu.

Frumvarpið gerir jafnframt ráð fyrir að Matvælastofnun verði heimilað að leggja á rekstrarleyfishafa stjórnvaldssektir

3.5. Aðgerðir vegna laxalúsar

Samkvæmt 8. gr. laga nr. 25/1993, um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, getur ráðherra að fengnum tillögum Matvælastofnunar fyrirskipað hverjar þær ráðstafanir sem nauðsynlegar eru til að útrýma eða hindra útbreiðslu tilkynningarskyldra og skráningarskyldra sjúkdóma. Jafnframt er kveðið á um viðbrögð við sjúkdómum og sníkjudýrum í fiskeldisstöð í 10 gr. laga nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum. Þar segir að ef upp kemur smitandi sjúkdómur eða sníkjudýr í fiskeldisstöð er Matvælastofnun heimilt, að höfðu samráði við fisksjúkdómanefnd og með hliðsjón af lögum um dýrasjúkdóma og varnir gegn þeim, að grípa til nauðsynlegra ráðstafana til að hefta útbreiðslu þeirra.

Í 14. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir að innra eftirlit sjókvíaeldisstöðvar skuli meðal annars fela í sér vöktun á viðkomu laxalúsar í eldinu í samræmi við leiðbeiningar sem fram koma í reglugerð sem ráðherra setur. Niðurstöður vöktunar skulu sendar Matvælastofnun sem metur hvort og þá hvaða aðgerða er þörf vegna laxalúsar í eldinu. Niðurstöður vöktunar skal birta opinberlega í samræmi við 19. gr. b. frumvarpsins. Jafnframt er lagt til að sett verði skýr reglugerðarheimild í lög nr. 60/2006, um varnir gegn fisksjúkdómum, fyrir ráðherra til að setja ákvæði um vöktun og aðgerðir vegna laxalúsar. Þannig væri hægt að kveða á um skyldu rekstraraðila til að telja laxalús við tilteknar aðstæður og bregðast við fjölgun laxalúsar ef upp koma aðstæður sem kalla á slík viðbrögð.

3.6. Starfsemi fiskeldisstöðva skráningarskyld hjá Umhverfisstofnun

Samkvæmt núgildandi lögum nr. 71/2008, um fiskeldi, þarf starfsleyfi Umhverfisstofnunar og rekstrarleyfi Matvælastofnunar til starfrækslu fiskeldisstöðva. Lögð er til sú lagabreyting að fiskeldisstarfsemi verði háð skráningarskyldu hjá Umhverfisstofnun í stað útgáfu starfsleyfis. Þannig er lagt til að í lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir, verði kveðið á um að eldi sjávar- og ferskvatnslífvera verði skráningarskyld starfsemi. Samkvæmt 1. tölul. 1. mgr. 5. gr. laganna um hollustuhætti og mengunarvarnir er ráðherra heimilt að setja ákvæði í reglugerð um skráningarskyldu fyrir atvinnurekstur sem getur haft með sér mengun, þ, á m. ákvæði um staðsetningu, viðmiðunarmörk, mengunarvarnir í einstökum atvinnugreinum, vöktun, eftirlitsmælingar og rannsóknir, svo og rekstur og viðhald mengunarvarnabúnaðar. Verði frumvarp þetta að lögum verður fiskeldi þannig háð skráningarskyldu í stað útgáfu starfsleyfis og sett reglugerð með almennum kröfum fyrir starfseminna. Miðað er við að þessar almennu kröfur tryggi samþættar mengunarvarnir og hátt umhverfisverndarstig sem jafngildir því sem hægt er að ná með sérstökum starfsleyfisskilyrðum fyrir fiskeldi og að mengunarvarnir byggist á bestu aðgengilegri tækni. Þá er gert ráð fyrir að gerð verði krafa um að fiskeldisfyrirtæki fari að umhverfisstaðlinum ÍST ISO 12878. Fiskeldisfyrirtækjum ber að starfa í samræmi við gildandi löggjöf hverju sinni og hafa stjórnvöld m.a. það hlutverk að leiðbeina þeim um gildandi reglur. Telja verður að þeirri leiðbeiningarskyldu verði unnt að sinna nógu vel án þess að starfsleyfisskylda sé til staðar. Stjórnvöld hafa síðan eftirlit með starfseminni til að ganga úr skugga um að hún sé í samræmi við löggjöf og m.a. í samræmi við sett skilyrði, mat á umhverfisáhrifum og ákvæði rekstrarleyfis. Hafa verður í huga í þessu sambandi að mat á umhverfisáhrifum fer nánast alltaf fram vegna stærri fiskeldisframkvæmda, þar sem áhrif framkvæmdarinnar á umhverfið eru metin og tillögur gerðar að mótvægisáðgerðum. Þannig muni liggja fyrir ítarlegar upplýsingar um umhverfisáhrif framkvæmdar auk álits Skipulagsstofnunar þegar starfsemin er tilkynnt til Umhverfisstofnunar. Rekstrarleyfi

Matvælastofnunar er eins konar framleiðsluleyfi fyrir reksturinn og óheimilt að hefja starfsemi án slíks leyfis. Gert er ráð fyrir því að samráð verði haft við Umhverfisstofnun um rekstrarleyfi Matvælastofnunar og að Umhverfisstofnun geti þannig haft áhrif á skilyrði rekstrarleyfis, sem Matvælastofnun gefur út. Auk rekstrarleyfis þarf sérstakt stöðvarskírteini áður en rekstur sjókvíældisstöðvar hefst en slíkt skírteini skal útgefið af faggildri skoðunarstofu. Stöðvarskírteini staðfestir meðal annars að meginíhlutir og aukabúnaður séu í áreiðanlegu ástandi og þoli það umhverfisálag sem er á legustað.

Samkvæmt ákvæðum 5. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi, ber Matvælastofnun, á grundvelli þjónustusamnings við Umhverfisstofnun, að sjá um afmarkaða þætti eftirlits með fiskeldi sem Umhverfisstofnun er falið samkvæmt lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir. Gerður hefur verið þjónustusamningur milli þessara tveggja stofnana þar sem framkvæmd eftirlitsins og gjaldtaka vegna þess er nánar útfærð. Í frumvarpi þessu er lagt til að þessu fyrirkomulagi verði hætt og að Umhverfisstofnun sinni framvegis umhverfiseftirliti með fiskeldi á grundvelli laga nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir.

ef brotið er gegn ákvæði um innra eftirlit, sannprófun þess og framkvæmd úrbóta.

3.7. Auglýsing Matvælastofnunar á tillögu að rekstrarleyfi – Opinber birting rekstrarleyfis

Ekki hvílir ótvíræð lagaskylda á Matvælastofnun að auglýsa tillögu að rekstrarleyfi fyrirfram. Því er lagt til í 13. gr. frumvarpsins að Matvælastofnun skuli auglýsa tillögu sína að rekstrarleyfi fiskeldisfyrirtækis og gefa þannig þeim aðilum sem hafa hag beint eða óbeint af ákvörðun Matvælastofnunar þess kost að koma með athugasemdir sem stofnunin tekur síðan afstöðu til áður en rekstrarleyfi er gefið út. Þetta fyrirkomulag væri þá í samræmi við núgildandi ákvæði laga nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir, þar sem kveðið er á um skyldu útgefanda starfsleyfis, þ.e. Umhverfisstofnunar og heilbrigðisnefnda sveitarfélaga, að vinna tillögur að starfsleyfi og auglýsa opinberlega hvers efnis þær eru og hvar megi nálgast þær. Heimilt er að gera skriflegar athugasemdir við tillögur Matvælastofnunar að rekstrarleyfi innan fjögurra vikna frá auglýsingu, en slíkt er í samræmi við ákvæði laga nr. 7/1998. Í frumvarpinu er það lagt í hendur Matvælastofnunar, í hverju tilviki, hvaða gögn stofnunin leggur fram í rökstuðningi sínum með tillögum um rekstrarleyfi og gæti þess þannig að ekki séu afhent gögn um fjárhags- eða viðskiptahagsmuni fyrirtækja og annarra lögaðila enda óheimilt skv. upplýsingalögum nr. 140/2012, að veita upplýsingar um atvinnu-, framleiðslu- og viðskiptaleyndarmál eða viðkvæmar upplýsingar um rekstrar- eða samkeppnisstöðu svo og aðra mikilvæga viðskiptahagsmuni.

3.8. Aukið gegnsæi í fiskeldisstarfsemi – Birting upplýsinga rafrænt

3.8.1. Tíðari upplýsingagjöf til stjórnvalda

Lagt er til að upplýsingagjöf fiskeldisfyrirtækja verði tíðari en kveðið er á um í 2. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi. Þannig verði upplýsingagjöfin ekki árleg heldur fá stjórnvöld þessar upplýsingar mánaðarlega þannig að hægt verði að leggja mat á breytingar í eldinu á eldistímanum og þannig greina hvernig eldið þróast yfir tiltekið tímabil. Slíkar upplýsingar munu gefa opinberum eftirlitsaðilum betri mynd af rekstrinum og þannig efla eftirlit þeirra. Lagt er til að þessi upplýsingaskylda nái til sömu rekstrarupplýsinga og áður og fram koma í lögbundinni framleiðsluskýrslu. Þannig ber rekstrarleyfishafa að upplýsa um útsetningu á seiðum, framleiðslumagn stöðvar mælt í birgðum af fiski, afföll fisks, uppruna fisks, slátrað magn úr eldiseiningu, stærð eldisrýmis og nýtingu þess, fóðurnotkun, sjúkdóma, viðkomu og vöktun á laxalús og óhöpp í rekstri.

3.8.2. Rafræn opinber birting upplýsinga til almennings

Í 16. gr. b. frumvarpsins er Matvælastofnun heimilt að birta opinberlega niðurstöður úr eftirlit með fiskeldisfyrirtækjum auk upplýsinga úr framleiðsluskýrslum skv. 2. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi. Matvælastofnun er meðal annars heimilt að birta upplýsingar rafrænt á netinu t.d. á sérstakri upplýsingasíðu. Gert er ráð fyrir að upplýsingasíðan verði þannig vettvangur fyrir opinbera upplýsingagjöf og síðan verði starfrækt af stjórnvöldum með aðkomu fiskeldisfyrirtækja en aðkoma stjórnvalda á að tryggja trúverðugleika á réttmæti upplýsinga og gagna sem vistuð eru á síðunni. Með slíkri síðu verður mögulegt að setja fram upplýsingar með gagnvirku viðmóti þannig að hægt sé að leita upplýsinga um tiltekinn rekstrarleyfishafa eða fiskeldi á tilteknu svæði eða flokka upplýsingar með ýmsum hætti eftir þörf viðkomandi.

Framangreind lagabreyting er í samræmi við efnisákvæði laga nr. 23/2006, um upplýsingarétt um umhverfismál, þar sem almenningur á rétt til aðgangs að upplýsingum um umhverfismál hjá stjórnvöldum, sem skulu vinna með almennum hætti að því að gera upplýsingar um umhverfismál aðgengilegar almenningi.

3.8.3. Birting ákvörðunar um þvingunaraðgerðir og viðurlög

Samkvæmt 16. gr. c. frumvarpsins verður skylt að greina opinberlega frá ákvörðunum um þvingunaraðgerðir og viðurlög. Þetta eru ákvarðanir sem sjálfsagt þykir að almenningur fái vitneskju um enda aðgerðir sem gripið er til í alvarlegum tilvikum, þegar fyrirtæki hafa gerst brotleg eða uppfylla ekki kröfur laga og reglna og verða ekki við tilmælum um úrbætur. Í flestum tilvikum hefur hinn brotlegi ekki hlýtt banni eða ekki orðið við lögboðinni tilkynningarskyldu og þannig brotið gegn lögum.

3.9. Tímabundnar rannsóknir Hafrannsóknastofnunar

Frumvarpið gerir ráð fyrir sérstakri heimild Hafrannsóknastofnunar til að stunda tímabundnar rannsóknir á fiskeldi í fiskveiðilandhelgi Íslands. Slíkar tilraunir getur stofnunin gert ein eða í samstarfi við aðra. Hér geta verið um að ræða rannsóknir eða tilraunir á eldi lagardýra, eldisaðferðum, mannvirkjum, búnaði og heilbrigði lagardýra.

3.10. Stjórnvaldssektir - Aukin varnaðaráhrif viðurlaga

Frumvarpið gerir ráð fyrir því að Matvælastofnun fái heimild til að leggja stjórnvaldssektir á einstaklinga eða lögaðila sem brjóta gegn tilteknum bannákvæðum laganna eða ákvörðunum teknum samkvæmt þeim. Slík ákvæði eru nú í ýmsum lögum og því eðlilegt að Matvælastofnun fái slíkar heimildir með sama hætti og aðrir eftirlitsaðilar.

3.11. Skylduaðild fiskeldisstöðva að Landssambandi fiskeldisstöðva felld brott

Lagt er til að felld verði brott sú skylda að allar fiskeldisstöðvar skulu hafa með sér samtök, Landssamband fiskeldisstöðva, sem gæta eigi sameiginlegra hagsmuna.

3.12. Skylda til umsagnar felld brott

Í 2. gr. a. frumvarpsins er felld brott skylda ráðherra til að leita umsagnar vegna allra reglugerða sem fyrirhugað er að setja samkvæmt lögum nr. 71/2008, um fiskeldi. Ákvæðið felur í sér að ráðherra skal leita umsagnar Fiskistofu, Matvælastofnunar og Hafrannsóknastofnunar og leitað álits Sambands íslenskra sveitarfélaga, Landssambands fiskeldisstöðva og Landssambands veiðifélaga. Breytingin felur í sér að ráðherra leitar umsagnar þeirrar stofnunar, sveitarfélaga eða samtaka, eða fiskeldisfyrirtækja er málið varðar hverju sinni. Rétt er að benda á að nú eru allar reglugerðir settar í opið kynningarferli á vef Stjórnarráðsins og því hafa þeir sem það vilja tök á að kynna sér áform um setningu reglugerða og möguleika að senda inn umsagnir.

3.13. Rekstrarleyfi fyrir eldi á ófrjóum laxi felld niður ef nýting er ekki viðunandi

Lagt til í bráðbirgðaákvæði við lögin að rekstrarleyfi fyrir eldi á ófrjóum laxi í samræmi við áhættumat erfðablöndunar skuli endurskoða að liðnum fimm árum frá útgáfu rekstrarleyfisins og þessi rekstrarleyfi fyrir ófrjóan lax felld niður eftir tilteknum reglum ef nýting er ekki viðunandi.

3.14. Heimild til styrkveitinga til veiðiréttarhafa úr Umhverfissjóði sjókvíaeldis felld niður.

Samkvæmt 20. a. laga nr. 71/2008, um fiskeldi, er heimilt að veita veiðiréttarhöfum styrki úr Umhverfissjóði sjókvíaeldis til að mæta þeim kostnaði eða tekjumissi sem veiðiréttarhafar hafa orðið fyrir vegna tjóns sem er ekki hægt að rekja til ákveðinnar eldisstöðvar. Lagt er til í frumvarpinu að þessi heimild til styrkveitingar verði felld niður.

4. Samræmi við stjórnarskrá og alþjóðlegar skuldbindingar.

Í frumvarpinu er felld niður skylduaðild fiskeldisstöðva að Landssambandi fiskeldisstöðva. Lögjafinn hefur með setningu ákvæðis 2. mgr. 74. gr. stjórnarskrárinnar lagt til grundvallar að menn verði ekki skyldaðir til aðildar að félagi nema mælt sé annars vegar fyrir um slíka skyldu í lögum og hins vegar að sú skylda sé nauðsynleg til þess að félag geti sinnt lögmaeltu hlutverki vegna almannahagsmuna eða réttinda annarra. Ekki verður séð að hlutverk Landssambands fiskeldisstöðva réttlæti skylduaðild að félaginu í skilningi þessa ákvæðis stjórnarskrárinnar. Því er lagt til að ákvæði laga nr. 71/2008, um fiskeldi, um skylduaðild fiskeldisstöðva að Landssambandi fiskeldisstöðva verði felld brott. Frumvarpið gaf að öðru leyti ekki tilefni til að samræmi við stjórnarskrá væri skoðað sérstaklega.

Reglur EES samningsins gilda um fisksjúkdóma og sníkjudýr í fiskeldi. Ákvæðum frumvarpsins er ætlað að styrkja eftirlit og aðgerðir gegn laxalús með öflugu innra eftirliti rekstrarleyfishafa vegna laxalúsar og skýrri reglugerðarheimild til að setja nánari ákvæði um

vöktun og aðgerðir vegna laxalúsar auk skýrra stjórnýsluviðurlaga. Ákvæði frumvarpsins eru í samræmi við skyldur stjórnvalda samkvæmt fiskisjúkdómalöggjöf EES-samningsins um öflugt eftirlit með sníkjudýrum í fiskeldi og í samræmi við kröfur EES-löggjafarinnar um skilvirk viðurlög ef brotið er gegn þessum reglum.

5. Samráð.

Frumvarp þetta er samið í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu í samráði við umhverfis- og auðlindaráðuneytið.

Frumvarpið er unnið upp úr tillögum starfshóps um stefnumótun í fiskeldi sem skipaður var af sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra í nóvember 2016 og skilaði skýrslu sinni til hans 21. ágúst 2017. Starfshópurinn var skipaður fulltrúum frá Landssambandi fiskeldisstöðva, Landsambandi veiðifélaga, atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneyti og umhverfis- og auðlindaráðuneyti en þessir hagsmunaaðilar voru sammála um tillögur starfshópsins. Í vinnu starfshópsins var haft samráð við þær stofnanir sem hafa lögbundið stjórnýsluhlutverk vegna fiskeldis. Þessar stofnanir eru Fiskistofa, Hafrannsóknastofnun, Matvælastofnun, Skipulagsstofnun og Umhverfisstofnun.

Frumvarpið var lagt fram til kynningar á vef Stjórnarráðsins þann 29. janúar 2018.

Helstu hagsmunaaðilar eru einstaka rekstaraðilar í fiskeldi, Landssamband fiskeldisstöðva, Landsamband veiðifélaga, Samtök fyrirtækja í sjávarútvegi, sveitarfélög og stofnanir sem hafa lögbundið stjórnýsluhlutverk vegna fiskeldis, s.s. Fiskistofa, Hafrannsóknastofnun, Matvælastofnun, Skipulagsstofnun og Umhverfisstofnun. Að auki eru hagsmunaaðilar ýmis frjáls félagasamtök sem m.a. tengjast náttúruvernd.

6. Mat á áhrifum.

Fiskeldi er vaxandi atvinnugrein sem felur í sér tækifæri til atvinnuuppbyggingar en þarf að byggja upp með varúð í samræmi við ráðgjöf vísindamanna og rannsóknir. Frumvarpinu er ætlað að styðja við þennan vöxt en jafnframt leggja grunn að öflugu og skilvirku eftirlit með fiskeldi. Jafnframt er í samfélaginu gerð krafa um náttúruvernd, gegnsæi, aukna upplýsingagjöf og betra aðgengi almennings að upplýsingum sem tengjast fiskeldi. Frumvarpinu er ætlað að mæta þessum kröfum.

6.1. Áhrif

6.1.1. Aukin áhrif stjórnvalda á framtíðaruppbyggingu fiskeldis

Í frumvarpinu er gert ráð fyrir að ráðherra ákveði hvenær og hvaða firði eða hafsvæði skuli burðarþolsmeta auk þess sem ráðherra ákveður hvenær eldissvæðum er úthlutað og hversu mörgum er úthlutað hverju sinni. Með þessum heimildum ráðherra eru það stjórnvöld á hverjum tíma sem ákveða hvernig haga skuli framtíðaruppbyggingu fiskeldis hérlendis en sú uppbygging ekki lögð í hendur umsækjendum um leyfi. Þannig munu stjórnvöld hafa ákvörðunarvald um staðsetningu sjókvíaeldis á þeim svæðum sem eftir er að burðarþolsmeta og hversu hratt sú uppbygging á sér stað.

6.1.2. Umsóknir um rekstrarleyfi á svæðum sem ekki eru burðarþolsmetin falla niður.

Umsóknir um rekstrarleyfi sem eru til meðferðar hjá Matvælastofnun á svæðum eða í fjörðum sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laga þessara eru ekki gildar og falla niður. Falli umsókn niður skal byggja úthlutun eldissvæðis á auglýsingu skv. 4. gr. a. laganna. Fyrirtæki, sem hafa tilkynnt Skipulagsstofnun um áform sín um fiskeldi á tilteknum svæðum, sem eftir er að meta til burðarþols, munu ekki geta tryggt sér tiltekið svæði samkvæmt reglu núgildandi laga enda verður þessum svæði úthlutað á grundvelli auglýsingar.

6.1.3 Auknar rannsóknir

Það er stefna stjórnvalda að byggja ákvarðanir stjórnvalda um framþróun fiskeldis á ráðgjöf vísindamanna. Fyrirhugaðar lagabreytingar eiga að kappkosta ábyrgt fiskeldi, þar sem sjálfbær þróun og vernd lífríkis er höfð að leiðarljósi á grundvelli vísinda og rannsókna.

Nauðsynlegt fyrsta skref í framkvæmd þessarar stefnu er að lögfesta áhættumat erfðablöndunar þannig að það verði lagt til grundvallar leyfilegu magni frjós eldislax í sjókvíum. Vegna þessarar áherslu stjórnvalda á rannsóknir og vöktun lífríkisins gerir frumvarpið einnig ráð fyrir sérstakri heimild Hafrannsóknastofnunar til að stunda tímabundnar rannsóknir á fiskeldi í fiskveiðilandhelgi Íslands. Ef frumvarpið verður að lögum munu rannsóknir á fiskeldi aukast hérlendis. Jafnframt er fyrirhugað að auka vöktun umhverfis og lífríkis í ám og nánasta umhverfis eldissvæða. Samkvæmt frumvarpinu þarf því aukið fjármagn til rannsókna og vöktunar. Því er lagt til að ríkið leggi Umhverfissjóði sjókvíaeldis til aukið fjármagn vegna mikilvægis þess að auka rannsóknir á eldi ófrjórna

laxfiska hér við land, rannsókna á laxalús, eldistilrauna ýmiss konar og aukinnar vöktunar á áhrifum eldis á lífríki og umhverfi. Meginhlutverk sjóðsins er að greiða kostnað við rannsóknir vegna burðarþolsmats, vöktunar og annarra verkefna sem stjórn sjóðsins ákveður. Þar sem gera má ráð fyrir að sjóðurinn þurfi að greiða sífellt hærra framlag til Hafrannsóknastofnunar vegna kostnaðar við vöktun burðarþols svæða sem þegar hafa verið metin til burðarþols er mikilvægt að fé sjóðsins sé fullnægjandi miðað við hlutverk hans og aukinnar áherslu á rannsóknir í fiskeldi.

6.1.4. Aukin sátt um uppbyggingu fiskeldis – Fyrirsjáanleg uppbygging

Með því að hrinda í framkvæmd þeirri stefnu stjórnvalda að byggja ákvarðanir stjórnvalda um framþróun fiskeldis á ráðgjöf vísindamanna má gera ráð fyrir að meiri sátt verði náð um uppbyggingu fiskeldisins þannig að það geti vaxið eðlilega í sátt við helstu hagsmunaaðila og ekki síst að ímynd íslensks fiskeldis verði umhverfisvæn sem aftur skapi sérstöðu íslenskra fiskeldisafurða á markaði. Jafnframt má gera ráð fyrir, ef frumvarpið verður að lögum, að álitamálum vegna leyfisveitinga og staðsetningar sjókvía eigi eftir að fækka með lögleiðingu nýs leyfisveitingakerfis, þar sem nýtt kerfi gerir ráð fyrir að búið sé að áætla staðsetningu og burðarþol hvers eldissvæðis þegar úthlutun fer fram og leyfishafi gerir tillögu að matsáætlun til Skipulagsstofnunar og sækir í framhaldinu um rekstrarleyfi til Matvælastofnunar. Jafnframt gerir tillagan ráð fyrir auknu samráði stofnana og fagaðila snemma í leyfisveitingarferlinu sem auka mun samræmi og heildaryfirsýn við ákvörðunartöku í ferlinu öllu.

6.1.5. Auknar kröfur gagnvart rekstrarleyfishöfum – Áherslubreytingar í eftirliti

Eftirlit verður aukið með fiskeldisfyrirtækjum vegna takmarkana á framleiðsluheimildum fyrirtækja, aukinna krafna um upplýsingagjöf og vöktun umhverfis. Öll fyrirtæki í greininni verða fyrir áhrifum vegna aukinna eftirlitskrafna. Jafnframt má gera ráð fyrir að með skýrum kröfum um innra eftirlit fyrirtækja og áhættumiðað eftirlit muni áherslur í opinberu eftirliti færast til. Þannig munu þeir sem fara að lögum og reglum njóta þess í minna opinberu eftirliti og lægri eftirlitskostnaði, en opinbert eftirlit mun beinast í meira mæli að rekstrarleyfishöfum sem sýna frávik frá kröfum laga og reglna.

6.1.6. Aukið gegnsæi í rekstri fiskeldisfyrirtækja

Með heimild stjórnvalda að birta upplýsingar úr rekstri fyrirtækja, niðurstöðum eftirlits og ákvörðun um þvingunaraðgerðir og stjórnsýsluviðurlög með rafrænum hætti á netinu á sérstakri upplýsingasíðu fyrir íslenskt fiskeldi er verið að veita almenningi upplýsingar um það hvernig einstök fyrirtæki uppfylla kröfur laga og stjórnvaldsfyrirmæla. Þannig er verið að upplýsa almenning um það hvort rekstrarleyfishafar framfylgi lögum og reglum og hafi þannig sína hluti í lagi. Birting þessara upplýsinga úr eftirliti og möguleg viðurlög veitir fyrirtækjum auk þess aðhald og eykur varnaðaráhrif löggjafarinnar.

6.1.7. Aukin skilvirkni eftirlits og aukin varnaðaráhrif

Með því að fella niður þjónustusamning Matvælastofnunar við Umhverfisstofnun, um afmarkaða þætti umhverfiseftirlits með fiskeldi sem Umhverfisstofnun er falið lögum samkvæmt, er verið að nýta þá sérþekkingu sem til staðar er hjá Umhverfisstofnun vegna þessa eftirlits í stað þess að byggja upp þessa þekkingu á tveimur stöðum. Áhrifin eiga að koma fram í bættri framkvæmd eftirlits þar sem sérþekking stofnana er betur nýtt enn áður og verkaskipting Matvælastofnunar og Umhverfisstofnunar er gerð skýr.

Heimild til að leggja stjórnvaldssektir á rekstrarleyfishafa, sem brjóta gegn tilteknum ákvæðum laga nr. 71/2008, um fiskeldi mun auka skilvirkni eftirlits og skilvirkni viðurlaga vegna brota og skapa varnaðaráhrif sem stuðla að því að lögum og stjórnvaldsreglum sé fylgt. Auglýsing viðurlaga mun hafa sömu áhrif.

6.1.8. Einfaldari stjórnsýsluframkvæmd

Frumvarpið gerir ráð fyrir einfaldari stjórnsýsluframkvæmd og eyðir óvissu vegna mismunandi ákvæða í starfs- og rekstrarleyfum þar sem starfsemi fiskeldisstöðva verði skráningarskyld hjá Umhverfisstofnun og hætt verði útgáfu starfsleyfa hjá Umhverfisstofnun.

6.1.9. Skýrar reglur um umhverfisvöktun

Eins og framar hefur komið fram er fyrirhugað að setja reglugerð um fiskeldi á grundvelli laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir, þar sem kveðið verður á um þær umhverfiskröfur sem fiskeldi ber að uppfylla, svo sem að farið verði að umhverfisstaðlinum ÍST ISO 12878 um vöktun á uppsöfnun lífræns úrgangs á sjávarbotni undir og við eldiskvíar verða gerðar skýrar kröfur um framkvæmd umhverfisvöktun og umhverfiseftirlit. Staðalinn er orðinn að íslenskum staðli og í 2. og 3. ml. 3. gr. laga nr. 36/2003 um staðla og Staðlaráð Íslands er kveðið á um að stjórnvöld geti gert notkun tilgreinds staðals skyldubundna með

vísun til hans og hlutaðeigandi laga. Skuli hann þá staðfestur með reglugerð og skal í reglugerð vísa til staðalsins.

6.1.10. Eftirlit með sníkjudýrum

Lagður er grunnur að auknum heimildum stjórnvalda til að hafa aukið eftirlit með sníkjudýrum í fiskeldi, svo sem með laxalús. Þannig er hægt að skylda rekstraraðila til að telja laxalús við tiltekna aðstæður og bregðast við fjölgun laxalúsar ef upp koma aðstæður sem kalla á slík viðbrögð.

6.1.11. Auknin umsvif fiskeldis - Innviðaupbygging

Markmið þessarar lagasetningar er að styrkja lagaumgjörð fiskeldis þannig að íslensku fiskeldi séu sköpuð bestu möguleg skilyrði til uppbyggingar og verði þannig sterk og öflug atvinnugrein. Ef slík uppbygging fiskeldis gengur eftir má gera ráð fyrir jákvæðum áhrifum á byggðarlög. Hér er helst horft til fjölgunar starfa. Þannig má gera ráð fyrir að með auknum umsvifum fiskeldis muni tekjur sveitarfélaga og ríkisins af fiskeldi aukast. Samhliða uppbyggingu fiskeldis munu kröfur um innviðaupbyggingu og þjónustu í viðkomandi sveitarfélagum aukast. Þannig má gera ráð fyrir auknum útgjöldum ef efla þarf samfélagþjónustu við íbúa og bæta samgöngur.

6.1.12 Umhverfissvæn úmynd

Ef markmið lagasetningarinnar ganga eftir ætti sérstaða íslensks fiskeldis að aukast, þar sem fiskeldi er byggt upp í sátt við umhverfið. Þetta getur þýtt hærra verð fyrir íslenskar afurðir í samanburði við erlendar.

6.1.13 Auknar kröfur til menntunar

Frumvarpið hefur óbein áhrif á menntun en aukinn vöxtur greinarinnar kallar á menntað starfsfólk og aukið framboð slíks náms.

6.2. Fjárhagsleg áhrif

Kostnaðarmati frumvarpsins er ólokið en ljóst er að frumvarpið hefur áhrif á nokkrar stofnanir og ráðuneyti. Aukinn kostnaður liggur m.a. í burðarþolsmati þeirra fjarða sem eftir er að burðarþolsmeta og vöktun eftir að burðarþoli er lokið, auknum rannsóknum og reglulegu áhættumati. Gert er ráð fyrir að þessi verkefni verði fjármöggnuð af Umhverfissjóði sjókvíaeldis og er áætlað að sjóðurinn þurfi 200 m.kr. á ári til ráðstöfunar í nauðsynlegar rannsóknir sem er 90 m.kr. aukning miðað við fjárlög ársins 2018. Þá er aukinn kostnaður m.a. vegna vinnu við reglugerðir og innleiðingu regluverks, uppsetningu og umsjón sérstakrar heimasíðu vegna upplýsinga um fiskeldi auk þess sem frumvarpið hefur áhrif á umsóknarferli og eftirlit og mun kalla á fjölgun starfsmanna og aukinn kostnað við eftirlitsferðir, sýnatökur og yfirferð upplýsinga. Áætlun á undirbúningsstigi frumvarpsins gerir ráð fyrir að kostnaður vegna þessa verði ekki undir 70 m.kr. auk 13 m. kr. stofnkostnaðar sem fellur á árið 2019.

Útgjaldarammi málefnaviðsins þarf því að stækka um a.m.k. 160 m.kr. verði frumvarpið að lögum. Útgjaldaauki fyrir árið 2019 verður hins vegar 173 m. kr. þar sem 13. m. kr. stofnkostnaðar fellur til árið 2019.

6.3. Jafnréttismat

Efni frumvarpsins gefur ekki ástæðu til að ætla að það hafi áhrif á stöðu kynjanna.

7. Um auðlindagjald í fiskeldi.

Í atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytinu er unnið að frumvarpi til laga um auðlindagjald í fiskeldi. Byggt er á tillögu starfshóps um stefnumótun í fiskeldi við útfærslu gjaldsins. Þar er lagt til að rekstrarleyfishafar, sem stunda fiskeldi í sjókvíum greiði auðlindagjald. Ekki er gert ráð fyrir að fiskeldi, sem stundað er á landi greiði slíkt gjald. Byggt er á því að auðlindagjald verði lagt á öll eldisfyrirtæki sem nýta sameiginlega auðlind, í þessu tilviki hafsvæði utan netlaga, til starfseminnar.

Við það er miðað að gjaldstofn auðlindagjalds ákvarðist af framleiðslu eldisfisks í sjó og raunverulega nýtingu þess eldisrýmis sem notað er hverju sinni. Útreikningur gjaldstofns auðlindagjalds myndi þannig miðast við þyngd eldisfisks við slátrun að frádreginni þyngd (meðalstærð) seiða sem sett eru út í sjókvíar. Þessi aðferð við ákvörðun gjaldstofnsins felur í sér hvata til að stytta eldistíma í sjó með útsetningu á sem stærstum seiðum, sem aftur lækkar gjaldstofn auðlindagjaldsins.

Ákvörðun um fjárhæð auðlindagjalds liggur ekki fyrir en sé miðað við að álagt gjald sé 15 kr. á hvert kg. af eldislaxi upp úr sjó gæti auðlindagjaldið skilað rúmlega einum milljarði kr. ef framleiðslan verður meiri en 67.000 tonn. Til skoðunar er að rekstrarleyfishafar fái tiltekinn biðtíma á greiðslu auðlindagjalds talið frá þeim tíma þegar fyrsta slátrun hefst úr

eldiskvíum. Til að hvetja eldi á ófrjóum laxi verður slíkt eldi tímabundið undanþegið greiðslu auðlindagjalds.

Gengið er út frá því að stærstur hluti auðlindagjalds, renni til uppbyggingar innviða á þeim svæðum sem nýtast við uppbyggingu fiskeldis. Hér er horft til uppbyggingar samfélagslegrar þjónustu og samgangna á svæðum sem hafa aðkomu að eldi í sjókvíum. Þannig mætti nýta tekjur af gjaldinu til að bættu samgöngur, sem nýttar eru til flutnings afurða á markað. Jafnframt hefur verið horft til þess að hluta auðlindagjalds verði ráðstafað sem framlagi til Umhverfissjóðs sjókvíaeldis til þess að efla vöktun og rannsóknir í fiskeldi.

Um einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Í ákvæðinu eru skilgreind nokkur hugtök sem notuð eru í frumvarpinu.

Í 1. tölul. 1. gr. frumvarpsins er að finna skilgreiningu á hugtakinu áhættumat erfðablöndunar. Í hugtakinu felst annars vegar mat á magni frjórna eldislaxa, sem strýkur úr sjókvíum og vænta má að komi í ár þar sem villta laxastofna er að finna. Hins vegar er metið hvenær erfðablöndun eldislax við villta nytjastofna er orðin það mikil að stofngerð villta stofnsins stafi hætta af. Matið segir þannig til um hversu mikið magn laxa óhætt er að ala í sjókvíum á ákveðnu svæði þannig að ekki hljóttist skaði af fyrir villta laxastofna. Hafrannsóknastofnun framkvæmir og gefur út áhættumat erfðablöndunar. Skilgreiningin gerir ráð fyrir að villtur laxastofn skv. ákvæðinu sé nytjastofn en nytjastofn er skilgreindur í lögnum.

Í 2. tölul. 1. gr. frumvarpsins er að finna skilgreiningu á hugtakinu eldissvæði. Þar segir að eldissvæði sé svæði þar sem fiskeldi er leyft og afmarkað með sérstökum hnitum. Hugtakið er notað í 3 gr. frumvarpsins, þar sem fjallað er um skiptingu hafsvæða í eldissvæði, auglýsingu og úthlutun þeirra.

Í 3. tölul. 1. gr. er að finna skilgreiningu á lífmassa í rekstrarleyfi. Þar segir að lífmassi sé samanlagt margfeldi af fjölda og meðalþyngd fiska á tilteknu eldissvæði. Í 8. gr. frumvarpsins er skýrt kveðið á um að lífmassi eldisdýra samkvæmt rekstrarleyfi á tilteknu eldissvæði skuli á hverjum tíma vera í samræmi við útgefið burðarþol Hafrannsóknastofnunar. Í frumvarpinu er þannig lögð sú skylda á rekstrarleyfishafa að vita hversu mikið magn eldisfisks er í eldi.

Í 4. tölul. 1. gr. frumvarpsins er hugtakið sníkjudýr skilgreint. Hugtakið er nota í nokkrum ákvæðum frumvarpsins og mikilvægt að merking þess sé skýr.

Um 2. gr.

Í tölul. a. greinarinnar er lagt til að felld verði brott sú skylda að ávallt skuli leitað faglegrar umsagnar Fiskistofu, Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar og leitað sé álits Sambands íslenskra sveitarfélaga, Landssambands fiskeldisstöðva og Landssambands veiðifélaga þegar setja á reglugerðir samkvæmt lögnum. Ekki er talið eðlilegt að sá ráðherra sem fer með málefni fiskeldis þurfi alltaf að leita umsagnar þessara aðila enda þótt efni reglugerðar eða breyting á reglugerð varði ekki umsagnaraðila. Í frumvarpinu er gert ráð fyrir umtalsverðu samráði við framangreinda aðila t.d. í 3. gr. frumvarpsins þegar hafsvæðum er skipt upp í eldissvæði. Eðlilegra verður að telja að leitað sé umsagnar þess sveitarfélags er málið varðar en ekki Sambands íslenskra sveitarfélaga eða einstaka rekstrarleyfishafa nú þegar skylduáðild að Landssambandi fiskeldisstöðva er felld niður skv. frumvarpinu.

Í tölul. b. greinarinnar er lagt til að skylduáðild að Landssambandi fiskeldisstöðva verði felld brott en í ákvæðinu segir: „*Allar fiskeldisstöðvar skulu hafa með sér samtök, Landssamband fiskeldisstöðva, sem gæta sameiginlegra hagsmuna fiskeldismanna.*“ Ekki verður séð að hægt sé að skylda rekstrarleyfishafa til slíkrar áðildar þar sem ekki verður séð að þessi skylda sé nauðsynleg til þess að félag geti sinnt lögmaeltu hlutverki vegna almannahagsmuna eins og ákvæði 2. mgr. 74. gr. stjórnarskár Íslands, nr. 33/1944, um félagafrelsi kveður á um.

Um 3. gr.

Hér er um að ræða nýtt ákvæði þar sem breytingar eru gerðar á úthlutun leyfa til sjókvíaeldis. Gert er ráð fyrir að hafsvæðum sé skipt upp í eldissvæði, þau auglýst og þeim úthlutað til þeirra sem leggja fram tilboð. Hafrannsóknastofnun ákveður skiptingu fjarða eða

hafsvæða í eldissvæði og gerir það samhliða vinnu sinni við mat á burðarþoli. Þannig er gert ráð fyrir að eldissvæði verði staðsett þar sem skilyrði eru góð fyrir aukid líffræðilegt álag. Jafnframt skal stofnunin skipta upp svæðum í eldissvæði með hagkvæmustu nýtingu að leiðarljósi. Áður er Hafrannsóknastofnun skiptir upp svæðum skal stofnunin leita umsagnar tiltekinna aðila, Skipulags-, Umhverfis- og Matvælastofnunar, Landhelgisgæslu Íslands auk aðliggjandi sveitarfélaga. Miklu skiptir að sjónarmið þessara aðila komi fram snemma í leyfisveitingaferlinu þannig að tillit sé tekið til þeirra áður en úthlutun svæða er auglýst. Hafrannsóknastofnun getur jafnframt, ef stofnun telur þörf á, leitað umsagnar samtaka fiskeldisfyrirtækja eða veiðiréttarhafa, eða leitað umsagnar einstaka rekstrarleyfishafa eða veiðiréttarhafa eftir atvikum.

Það er skilyrði fyrir úthlutun ráðherra eða stofnunar í hans umboði að burðarþol, áhættumat erfðablöndunar og svæðaskipting fyrir umrætt hafsvæði liggi fyrir.

Það er hins vegar lagt í vald ráðherra að ákveða hvenær eldissvæðum er úthlutað og hversu mörgum er úthlutað hverju sinni. Ráðherra getur ákveðið að bíða með úthlutun eldissvæðis eða eldissvæða enda þótt eldissvæðin séu tilbúin til úthlutunar. Þannig getur það talist heppilegt að auglýsa og úthluta fleiri en einu eldissvæði á sama tíma m.a. vegna reglna um hvíld eldissvæða og kynslóðaskipt eldi.

Auglýsa skal úthlutun eldissvæða og skal úthluta svæðum samkvæmt hagstæðasta tilboði. Gefnar eru leiðbeiningar um hvaða mælikvarða hægt sé að nota við mat á hagstæðasta tilboði. Upptalning ákvæðisins er ekki tæmandi talin. Þannig þarf hagstæðasta tilboð ekki að fela í sér fjárhagslega greiðslu tilboðsgjafa en ákvæði útilokar ekki slíkar peningalegar greiðslur tilboðsgjafa. Gert er ráð fyrir að ráðherra ákveði skilmála úthlutunar og hvað teljist hagstæðasta tilboð með reglugerð, þar sem þessi atriði geta breyst milli úthlutana og eftir því sem tíminn líður. Að öðru leyti er gert ráð fyrir frekari úfærslu ákvæðisins með reglugerð ráðherra.

Ekki er útilokað að eldri útgefin rekstrarleyfi falli niður af einhverjum ástæðum eða gildistími þeirra renni út án þess að þau séu nýtt eftir gildistöku þessa frumvarps. Í þessum tilvikum er heimilt að úthluta þessum rekstrarleyfum að nýju skv. þessari grein. Að auki er gert ráð fyrir því að hægt sé að úthluta eldissvæðum að nýju ef tilboðsgjafi uppfyllir ekki skilmála úthlutunar eða umsókn hans um rekstrarleyfi er hafnað eftir að honum hefur verið úthlutað eldissvæði og tilboði hans tekið.

Um 4. gr.

Hér eru lagðar til breytingar á 4. gr. a. laganna, um móttöku og afgreiðslu umsókna. Greinin verður 4. gr. b. laganna.

Frumvarpið gerir ráð fyrir að eldissvæðum verði úthlutað skv. auglýsingu og hagstæðasta boði. Þegar álit Skipulagsstofnunar liggi fyrir um mat á umhverfisáhrifum getur tilboðsgjafi, sem fengið hefur svæðinu úthlutað sótt er um rekstrarleyfi til Matvælastofnunar.

Í frumvarpinu er jafnframt gert ráð fyrir breytingum á 4. gr. a nógildandi laga þar sem fiskeldisstarfsemi verði háð skráningarskyldu hjá Umhverfisstofnun í stað útgáfu starfsleyfis.

Þannig er gert ráð fyrir breytingum á 2. mgr. til samræmis við framangreindar breytingar á útgáfu starfsleyfa þannig að orðalag um samhliða afgreiðslu umsókna er fellt brott. Jafnframt er 3. mgr. felld brott að stærstum hluta af sömu ástæðu og framan greinir og einungis kveðið á um skyldu Matvælastofnunar til að tilkynna umsækjanda rekstrarleyfis um það hvort umsókn telst fullnægjandi innan mánaðar frá því að umsóknin barst stofnuninni. Í 3. mgr. er felld brott sú skylda Matvælastofnunar og Umhverfisstofnunar að afgreiða umsóknir um starfsleyfi og rekstrarleyfi innan sex mánaða frá því að þær berast stofnunum. Eðlilegt er að um afgreiðslu umsókna um rekstrarleyfi gildi almennar reglur stjórnsýslulaga, laga nr. 37/1993, sem kveða á um í 9. gr. laganna að ákvarðanir í málum skulu teknar svo fljótt sem unnt er.

Um 5. gr.

Í frumvarpinu er felld brott 5. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi, þar sem ráðherra skal, ef vistfræðileg eða hagræn rök mæla með því, ákveða samkvæmt lögum skiptingu fiskeldissvæða meðfram ströndum landsins. Ákvæðið er óþarft þar sem ráðherra hefur heimild í 6. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi til að takmarka eða banna fiskeldi eða ákveðnar eldisaðferðir í einstaka fjörðum, flóum eða á svæðum sem teljast sérlega viðkvæm gagnvart starfsemi þeirri sem fram fer samkvæmt lögum þessum.

Að auki er í gildi auglýsing nr. 460/2004, um friðunarsvæði, þar sem eldi laxfiska í sjókvíum er óheimilt á tilteknum svæðum. Enn fremur er lífmassi í sjókvíaeldi takmarkaður með útgáfu á burðarþolsmati og áhættumati erfðablöndunar. skv. frumvarpinu.

Um 6. gr.

Gert er ráð fyrir viðbót við 2. mgr. 6. gr. sem heimilar ráðherra að taka tillit til sjónarmiða um aðra nýtingu hafsvæða en eldisstarfsemi við ákvörðun sína þegar hann takmarkar eða bannar fiskeldi á ákveðnum hafsvæðum. Í sumum tilvikum getur reynst erfitt að samræma fiskeldisstarfsemi við aðra starfsemi á tilteknu svæði. Þannig getur eldisstarfsemi jafnvel komið í veg fyrir aðra nýtingu á tilteknu hafsvæði. Hér getur verið um að ræða starfsemi sem fyrir er á svæðinu og mun bíða skaða af ef fiskeldi er leyft á svæðinu eða starfsemi sem er fyrirhuguð í framtíðinni. Því er nauðsynlegt að ráðherra hafi lagaheimild til að banna fiskeldisstarfsemi á svæðum sem þannig er ástatt um. Hér getur verið um að ræða nýtingu efna á hafsbótnei eða nýtingu svæðisins til ferðaþjónustu svo dæmi séu tekin.

Um 7. gr.

Í ákvæðinu er lagt til að áhættumat erfðablöndunar verði lögfest þannig að Hafrannsóknastofnun verði gert skylt að gefa út áhættumat erfðablöndunar, þar sem fram kemur magn frjórna laxa, sem leyfilegt er að ala í sjókvíum hverju sinni. Í 1. gr. frumvarpsins er sett fram skilgreining á áhættumati erfðablöndunar, sem segir til um hvað felst í áhættumati erfðablöndunar. Þar segir að meta skuli hvenær erfðablöndun eldislax við villta nytjastofna verði það mikil að stofngerð villta stofnsins stafi hætta af.

Ákvæðið gerir ráð fyrir að Matvælastofnun fari eftir niðurstöðu áhættumats erfðablöndunar. Matvælastofnun skal þannig tryggja að leyfilegur lífmassi frjórna laxa samkvæmt rekstrarleyfi sé í samræmi við niðurstöður áhættumats erfðablöndunar á hverjum tíma. Matvælastofnun skal miða við lífmassa laxa í eldinu en lífmassi er skilgreindur í 1. gr. frumvarpsins.

Áhættumat skal endurskoða eigi sjaldnar en á þriggja ára fresti en stofnuninni er heimilt að gefa út áhættumat svo oft sem þörf þykir að mati stofnunarinnar. Við endurskoðun áhættumats erfðablöndunar skal lífmassi frjórna laxa hvers rekstrarleyfis þannig breytast í hlutfalli við leyfilegan lífmassa frjórna laxa á svæðinu samkvæmt áhættumati stofnunarinnar.

Ef rekstrarleyfishafi ákveður að nota ófrjóan lax í eldinu getur hann nýtt leyfilegan lífmassa rekstrarleyfisins í þeim hlutföllum sem áhættumat erfðablöndunar kveður á um.

Nauðsynlegt er að setja í reglugerð nánari ákvæði um framkvæmd breytinga á rekstrarleyfi til hækunar eða lækkunar lífmassa frjórna laxa til samræmis við endurskoðað áhættumat.

Um 8. gr.

Lagt er til að við lögin bætist nýtt ákvæði, 6. gr. b, um burðarþolsmat. Ákvæðið heimilar ráðherra að ákveða hvaða hafsvæði skuli meta til burðarþols og hvenær slíkt burðarþolsmat skuli framkvæmt. Hér er um að ræða nýmæli. Samkvæmt núgildandi löggjöf hefur Hafrannsóknastofnun ákveðið forgangsröðun hafsvæða sem metin eru til burðarþols. Við ákvörðun um forgangsröðun svæða hefur stofnunin meðal annars horft til fjölda fyrirliggjandi umsókna um leyfi á svæðum. Telja verður að betur fari á því að ráðherra ákveði hvaða svæði skuli burðarþolsmeta hverju sinni.

Samkvæmt ákvæðinu skal Hafrannsóknastofnun framkvæma burðarþolsmat svæðis eða aðili sem ráðuneytið samþykkir að fenginni bindandi umsögn Hafrannsóknastofnunar og er ekki lögð til breyting á því ákvæði frá núgildandi lögum. Það er hins vegar nýmæli að Hafrannsóknastofnun skipti hafsvæðum upp í möguleg eldisvæði þegar svæði eru burðarþolsmetin. Þetta mun líklega þýða að burðarþolsmatið verður ítarlegra en áður hefur verið þar sem stofnunin þarf mögulega að framkvæma frekari rannsóknir á lífrænu álagi svæðisins þannig að skýr mynd fái af vistfræði og umhverfi svæðisins.

Í frumvarpinu er kveðið skýrt á um það að Hafrannsóknastofnun skuli vakta lífrænt álag þeirra svæða sem þegar hafa verið metin til burðarþols. Jafnframt er tekin af öll tvímæli að leyfilegt magn eldisfisks hvers rekstrarleyfis skuli breytast ef burðarþol hækkar eða lækkar eftir endurskoðun matsins.

Í ákvæðinu er lögð sú skylda á rekstrarleyfishafa að magn eldisfisks sé ekki meira en fram kemur í rekstrarleyfinu. Magnið skal mælt í lífmassa eldisfisks á hverjum tíma. Þetta þýðir að rekstrarleyfishafi verður að gæta að því allan eldistímamann að magn eldisfisks fari ekki umfram leyfilegt magn skv. rekstrarleyfinu. Samkvæmt núgildandi lögum hefur

einungis verið miðað við að slátrað framleiðslumagn fari ekki yfir leyfilegt magn skv. rekstrarleyfi óháð magni eldisfisks á eldistímanum. Jafnframt er það áréttað í ákvæðinu að útgefið eldismagn skv. rekstrarleyfi sem Matvælastofnun gefur út skuli vera í samræmi við útgefið burðarþol.

Um 9. gr.

Í 1. mgr. 7. gr. er það áréttað að skylt sé að skrá fiskeldisstarfsemi hjá Umhverfisstofnun. Jafnframt er gert ráð fyrir því að Matvælastofnun skuli hafa samráð við Umhverfisstofnuna um rekstrarleyfið. Þetta ber Matvælastofnun að gera áður en stofnunin auglýsir opinberlega tillögu að rekstrarleyfi skv. 10. gr. a. Þar sem verður skráningarskyld samkvæmt frumvarpinu er mikilvægt að Umhverfisstofnun hafi möguleika á að yfirfara efni rekstrarleyfisins og koma með ábendingar um það sem betur má fara á meðan rekstrarleyfið er í vinnslu. Með þessu hefur Umhverfisstofnun einnig upplýsingar um þau áform um fiskeldi sem eru uppi.

Í staflíð b. er lögð til breyting á lokamálslið 2. mgr. 7. gr. laganna og gerð sú krafa að Matvælastofnun meti hvort umsækjandi uppfylli kröfur sem gerðar eru í reglugerð um velferð lagareldisdýra. Fyrir var gerð sú krafa til Matvælastofnunar að hún mæti hvort umsækjandi uppfyllti heilbrigðiskröfur vegna lagareldisdýra og afurða þeirra.

Um 10. gr.

Í tölulíð a. er lagt til að upptalningu í 2. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna verði breytt til samræmis við aðrar breytingar, sem lagðar eru til í frumvarpinu. Þannig er lagt til að í umsókn komi fram upplýsingar um innra eftirlit stöðvarinnar svo að meta megi hvort slíkt eftirlit standist kröfu laga. Felld er brott krafa um upplýsingar um gæðakerfi en innra eftirlit á að fela í sér upplýsingar um gæðakerfi. Jafnframt er krafist upplýsinga um stærð og framleiðslumagn stöðvar mælt í lífmassa og hlutfall frjórna laxa og ófrjórna í fyrirhuguðu eldi í samræmi við þær breytingar sem frumvarpið felur í sér.

Í staflíð b. er lagt til að 3. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna falli brott en þar segir „*Þá skal fylgja umsókn burðarþolsmat fyrir viðkomandi sjókvíaeldissvæði sem framkvæmt hefur verið af Hafrannsóknastofnun eða öðrum aðila sem ráðuneytið samþykkir að fenginni bindandi umsögn Hafrannsóknastofnunar.*“ Þetta ákvæði er nú óþarft þar sem burðarþolsmat er forsenda fyrir úhlutun eldissvæða. Í 8. gr. frumvarpsins er gert ráð fyrir nýju ákvæði þar sem fjallað er um ákvörðun um burðarþol og framkvæmd þess.

Í staflíð c. er lagt til að felld verði brott úr 4. másl. 1. mgr. 8. gr. laganna heimild Skipulagsstofnunar skv. 2. mgr. 17. gr. þeirra laga til að vinna samtímis að mati á umhverfisáhrifum og starfsleyfi.

Loks er 2. mgr. 8. gr. laganna breytt þannig að krafa um staðfestingu a.m.k. 30% eigin fjármögnun eldis gildir einungis í kvíaeldi en ekki í eldi á landi eins og nú er gerð krafa um.

Um 11. gr.

Í ákvæðinu er lagt til að 1. mgr. 9. gr. laganna falli brott en þar segir: „*umsóknir um rekstrarleyfi fyrir sjókvíaeldi á sama sjókvíaeldissvæði skulu afgreiddar í þeirri röð sem þær berast Matvælastofnun, enda fullnægi umsókn skilyrðum laga þessara.*“ Frumvarpið gerir ráð fyrir að eldissvæðum verði úthlutað skv. auglýsingu og hagstæðasta boði. Sé tilboði tekið og úthlutað til tilboðsgjafa skal hann sækja um rekstrarleyfi til Matvælastofnunar og hefja umsóknarferlið hjá stofnuninni. Vegna þessa er ákvæðið óþarft.

Um 12. gr.

Í staflíð a. er áréttuð í 1. másl. 1. mgr. 10. gr. sú skylda Matvælastofnunar að auglýsinga tillögu að rekstrarleyfi skv. 10. gr. a, en hér er um að ræða nýjar kröfur gagnvart Matvælastofnun.

Í staflíð b. er lagt til að upptalningu í 2. mgr. 10. gr. laganna verði breytt til samræmis við aðrar breytingar, sem lagðar eru til í frumvarpinu. Þannig er lagt til að í umsókn komi fram upplýsingar um stærð fiskeldisstöðvar mælt í leyfilegum lífmassa og upplýsingar um hlutfall frjórna laxa og ófrjórna auk þeirra upplýsinga sem tilgreindar eru í nógildandi lögum.

Jafnframt hefur reglugerðaheimild verið gerð víðtækari en áður þar sem setja skal nánari ákvæði í reglugerð um þær aðferðir sem skylt er að nota til að rekja uppruna eldislaxa til ákveðinna sjókvíaeldisstöðva og framkvæmd þeirra auk eldri ákvæða um utánálíggjandi merkingu á eldislaxi til að auðveldara sé að aðgreina hann frá villtum laxi.

Um 13. gr.

Hér er um nýtt ákvæði að ræða en efni ákvæðisins er í samræmi við 3. mgr. 7. gr. laga nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir. Gert er ráð fyrir að tillaga að rekstrarleyfi skuli birt með sama hætti og starfsleyfi sem Umhverfisstofnun gefur út.

Í ákvæðinu er einnig áréttað að birta skuli með auglýsingu á vefsvæði Matvælastofnunar útgáfu og gildistöku rekstrarleyfa.

Um 14. gr.

Gert er ráð fyrir að tekið verði upp í lög nr. 71/2008, um fiskeldi, sérstakt ákvæði sem fjallar um innra eftirlit fiskeldisstöðva. Núverandi ákvæði um gæðastjórnun og innra eftirlit fiskeldisstöðva eru í 42. - 44. gr. reglugerðar nr. 1170/2015, um fiskeldi. Þannig skal rekstrarleyfishafi almennt hafa eftirlit með starfsumhverfinu, þar með talið eldi lagardýra, heilbrigði þeirra, mannvirkjum og búnaði. Um er að ræða fyrirbyggjandi aðgerðir þar sem áhættuþættir í starfsemi eru greindir og viðmið skilgreind fyrir þau eftirlitsatriði sem vakta skal. Rekstrarleyfishafi eldisstöðvar skal þannig starfrækja virkt eftirlit þar sem skýrt kemur fram hvað á að vakta, hver á að annast vöktunina, hvenær og hvernig vöktunin fer fram. Innra eftirlit felur þannig í sér verklagsreglur, viðhaldsáætlanir og þjálfun starfsmanna.

Sjókvíaeldi lýtur sérstökum reglum þegar kemur að innra eftirliti enda um áhættumeiri rekstur að ræða. Rekstraraðili í sjókvíaeldi skal þannig, sem hluta af innra eftirliti, starfrækja gæðakerfi þar sem fram koma verklagsreglur m.a. um þjálfun starfsmanna og viðbragðsáætlanir. Innra eftirlit sjókvíaeldisstöðvar skal jafnframt fela í sér vöktun á viðkomu sníkjudýra eldinu svo sem laxalúsar í samræmi við leiðbeiningar sem fram koma í reglugerð sem ráðherra setur. Niðurstöður vöktunar skulu sendar Matvælastofnun sem metur hvort og þá hvaða aðgerða er þörf. Matvælastofnun er skylt að leita umsagnar Hafrannsóknastofnunar áður en ákvörðun um aðgerðir er tekin. Aðgerðir Matvælastofnunar vegna sníkjudýra geta haft áhrif á lífríkið og villta nytjastofna í næsta nágrenni. Því er mikilvægt að gætt sé allrar varúðar við framkvæmd slíkra aðgerða.

Með því að taka upp í lög sérstakt ákvæði um innra eftirlit, þar sem rekstrarleyfishafi ber ábyrgð á að sett sé á fót og starfrækt innra eftirlit, sem hefur það hlutverk að tryggja að starfsemin sé í samræmi við ákvæði laga og stjórnvaldsfyrirmæla, er ekki einungis verið að áréttá mikilvægi innra eftirlits heldur verður Matvælastofnun nú heimilt að draga úr tíðni eftirlits hjá rekstrarleyfishafa ef tiltekin skilyrði eru uppfyllt. Annars vegar þarf að liggja fyrir vottun frá faggiltum aðila um að innra eftirlit fyrirtækisins uppfylli kröfur laga og reglna og hins vegar að starfsemin uppfylli viðmið Matvælastofnunar um frávik í opinberu eftirliti. Gert er ráð fyrir að Matvælastofnun ákveði leyfileg viðmið vegna fráviks í eftirliti stofnunarinnar.

Með því að taka upp sérstakt ákvæði um innra eftirlit fiskeldisfyrirtækja í lög er einnig verið að gera Matvælastofnun kleift að leggja stjórnvaldssektir á þá rekstrarleyfishafa sem brjóta gegn ákvæðum um innra eftirlit. Gert er ráð fyrir að þessi heimild til álagningar stjórnvaldssekta muni gera allt eftirlit með innra eftirliti fyrirtækja skilvirkara.

Um 15. gr.

Um er að ræða ýmsar breytingar á 14. gr. laganna sem fjallar um eftirlit og skýrsluskil.

Um a-lið.

Í 3. málsli. 1. mgr. 14. gr. laganna er áréttað að Matvælastofnun hefur eftirlit með velferð fiska auk heilbrigði og heilnæmi eldisafurða.

Um b-lið

Í 2. mgr. greinarinnar er tíðni skila á rekstrarupplýsingum til Matvælastofnunar aukin. Samkvæmt frumvarpinu skal rekstrarleyfishafi skila Matvælastofnun skýrslu mánaðarlega um starfsemi sína en ekki árlega eins og núgildandi lög kveða á um. Þessi breyting er nauðsynleg svo að hafa megi fullnægjandi eftirlit með rekstrinum og þróun hans. Jafnframt er nú skýrt kveðið á um að rekstrarleyfishafi skuli skila upplýsingum um framleiðslumagn stöðvarinnar mælt í slátruðum fiski. Jafnframt á að skila upplýsingum um magn birgða af fiski mælt í lífmassa í samræmi við skilgreiningu þess hugtaks. Loks er það nýmæli að rekstrarleyfishafi skuli skila upplýsingum um sníkjudýr svo sem laxalús ef vöktun hefur leitt í ljós viðgang slíkra dýra í eldinu.

Samkvæmt b-lið 16. gr. frumvarpsins verður stjórnvöldum heimilt að birta opinberlega upplýsingar úr eftirliti og niðurstöður úr eftirliti með fiskeldisfyrirtækjum auk upplýsinga úr framleiðsluskýrslum skv. 2. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi.

Um c-lið

Við greinina bætast tvær nýjar mgr. sem annars vegar áréttu að Matvælastofnun skuli heimill óheftur aðgangur til skoðunar og eftirlits, þar á meðal töku sýna, myndatöku, skoðunar á dagbók rekstrarleyfishafa og hins vegar að stjórnendum sé skylt að veita aðstoð við framkvæmd eftirlitsins og veita allar upplýsingar auk þess sem heimilt er að láta rekstrarleyfishafann greiða allan kostnað vegna þvingunarúrræða.

Um d-lið

Gert er ráð fyrir að 5. mgr. 14. gr. laganna falli brott en þar er gert ráð fyrir að Matvælastofnun sjái um afmarkaða þætti eftirlits með fiskeldi sem Umhverfisstofnun er falið samkvæmt lögum nr. 7/1998, um hollustuhætti og mengunarvarnir. Eftirlit Matvælastofnunar byggir á þjónustusamningi við Umhverfisstofnun. Þetta fyrirkomulag á eftirliti hafði það að markmiði að auka skilvirkni eftirlits gagnvart eftirlitsþegum sem ekki hefur orðið, enda fellur umhverfiseftirlit með fiskeldi ekki faglega að störfum Matvælastofnunar.

Um 16. gr.

Um a-lið (19. gr. a.)

Hér er um að ræða nýtt ákvæði sem heimilar Hafrannsóknastofnun að stunda tímabundnar rannsóknir vegna fiskeldis í lögsögunni. Það er skilyrði að um sé að ræða tímabundna rannsókn. Ekki eru sett sérstök tímamörk rannsóknar en rannsókn getur tekið nokkur ár. Hér getur verið um að ræða ýmiss konar rannsóknir svo sem rannsóknir á eldisfisk við ýmis skilyrði í sjókvíum, eldisbúnaði eða hafbeitartilraun, þar sem heimtur eldisfisks eru rannsakaðar. Það er Hafrannsóknastofnun sem ákveður hvort slíkar rannsóknir fari fram á grundvelli þessa ákvæðis. Stofnunin getur gert þessar rannsóknir í samvinnu við aðra, bæði einstaklinga eða lögaðila og opinbera aðila eða einkaaðila. Ef rannsókn er gerð þar sem eldi er fyrir þarf að gæta þess að eldistilraun auki ekki áhættu í því eldi og gætt sé allra varúðarsjónarmiða.

Um b-lið (19. gr. b.)

Hér er um að ræða heimildarákvæði um opinbera birtingu upplýsinga úr eftirliti og niðurstöður úr eftirliti með fiskeldisfyrirtækjum auk upplýsinga úr framleiðsluskýrslum skv. 2. mgr. 14. gr. laga nr. 71/2008, um fiskeldi. Þannig nær ákvæðið til upplýsinga í lögbundinni framleiðsluskýrslu þar sem fram koma upplýsingar um útsetningu á seiðum, framleiðslumagn stöðvar mælt í birgðum af fiski, afföll fisks, uppruna fisks, slátrað magn úr eldiseiningu, stærð eldisrýmis og nýtingu þess, fóðurnotkun, sjúkdóma, viðkomu og vöktun laxalúsar og óhappa í rekstri auk annarra niðurstaðna úr eftirliti. Birta má niðurstöður eftirlits hjá einstökum rekstrarleyfishöfum. Matvælastofnun skal þó gæta þess að ekki séu afhent gögn um fjárhags- eða viðskiptahagsmuni fyrirtækja enda óheimilt að veita upplýsingar um atvinnu-, framleiðslu- og viðskiptaleyndarmál eða viðkvæmar upplýsingar um rekstrar- eða samkeppnisstöðu svo og aðra mikilvæga viðskiptahagsmuni sbr. upplýsingalög nr. 140/2012.

Ákvæðið er í samræmi við kröfur tilskipunar ESB 2006/88 þar sem heimilt er að birta upplýsingar um sjúkdómastöðu hverrar eldisstöðvar og kröfur 5. gr. laga nr. 23/2006, um upplýsingarétt um umhverfismál, en þar er kveðið á um rétt almennings til aðgangs að gögnum, skráum og gagnagrunnum sem geyma upplýsingar um umhverfismál hjá stjórnvöldum, fyrirtækjum sem gegna opinberu hlutverki eða veita opinbera þjónustu og lúta stjórn hins opinbera og verkötökum sem gegna opinberu hlutverki eða veita opinbera þjónustu á grundvelli samnings við stjórnvöld, með tilgreindum takmörkunum. Samkvæmt 1. mgr. 10. gr. laganna skulu þau stjórnvöld sem falla undir lögin vinna með almennum hætti að því að gera upplýsingar um umhverfismál aðgengilegar almenningi. Þá er einnig kveðið á um að stjórnvöldum beri ávallt að hafa sérstakt frumkvæði að upplýsingagjöf til almennings, sé ástæða til að ætla að frávik vegna mengandi efna í umhverfi geti haft í för með sér hættu eða skaðleg áhrif á umhverfi eða heilsu fólks eða dýra, sbr. 2. mgr. 10. gr. laganna.

Um c-lið (19. gr. c.)

Hér er gert ráð fyrir nýju ákvæði sem skyldar Matvælastofnun, til að greina opinberlega frá ákvörðunum um þvingunarúrræði og stjórnsýsluviðurlög. Um er að ræða ákvarðanir um aðgerðir sem gripið er til í alvarlegum tilvikum, þegar fyrirtæki hafa gerst brotleg eða uppfylla ekki kröfur laga og reglna og verða ekki við tilmælum um úrbætur. Þessar

upplýsingar eru þess eðlis að sjálfsagt þykir að almenningur fái vitneskju um þær. Gert er ráð fyrir að birting þessara upplýsinga muni fela í sér aukin varnaðaráhrif löggjafarinnar, þar sem slík birting skapar aðhald fyrir fyrirtækin. Þetta nýja ákvæði er í samræmi við og rökrétt viðbót við efnisákvæði b-liðar 16. gr hér að framan.

Um 17. gr.

Með ákvæðinu er felld niður heimild stjórnar Umhverfissjóðs sjókvíaeldis til að veita veiðiréttarhöfum styrki úr sjóðnum til að mæta þeim kostnaði eða tekjumissi, sem þeir hafa orðið fyrir vegna tjóns sem er ekki hægt að rekja til ákveðinnar eldisstöðvar. Umrætt lagaákvæði fellur hvorki að markmiðum fiskeldislaga né hlutverki Umhverfissjóðs sjókvíaeldis, sem er að fjármagna burðarþolsrannsóknir fjarða og lágmarka umhverfisáhrif sjókvíaeldis með rannsóknum og vöktun. Telja verður að ef það sé vilji löggjafans að greiða bætur í tilvikum sem þessum eigi það ekki að byggja á mati sjóðsstjórnar hverju sinni heldur þurfi að kveða skýrt á um í lögum hvaða tjón eigi að bæta og hvernig meta eigi tjónið.

Um 18. gr.

Um a-lið (21. gr. d.)

Með ákvæðum þessarar greinar er lagt til að Matvælastofnun öðlist heimildir til að leggja á stjórnvaldssektir vegna brota á nánar tilteknum ákvæðum laganna. Með ákvæðum greinarinnar er lagt til að við ákvörðun sekta skuli m.a. taka tillit til þeirra hagsmuna sem í húfi eru, alvarleika brots, hvað það hefur staðið lengi, samstarfsvilja hins brotlega aðila og hvort um ítrekað brot er að ræða. Við afmörkun hámarks sektarfjárhæða var litið til þeirra hagsmuna sem um er að ræða og miðar ákvæðið þannig að því að tryggja að einstaklingar eða lögaðilar geti ekki hagnast á því að brjóta gegn ákvæðum laganna.

Gert er ráð fyrir að ákvörðun Matvælastofnunar um stjórnvaldssekt sé aðfararhæf og að sektir fari í ríkissjóð að frádregnum kostnaði við álagningu og innheimtu. Um ákvörðun og útreikning dráttarvaxta fer eftir lögum um vexti og verðtryggingu. Stjórnvaldssektum skal beitt óháð því hvort lögbrot eru framin af ásetningi eða gáleysi.

Ákvæðið veitir Matvælastofnun heimild til þess að fella mál niður án viðurlaga í ákveðnum tilvikum sem lögfest eru í ákvæðinu. Er slík niðurfellingarheimild eðlileg í ljósi meðalhófs og byggist á fyrirmynd í öðrum lögum.

Í lokamálsgrein ákvæðisins er kveðið á um að aðili máls geti einungis skotið ákvörðun um stjórnvaldssekt til dómstóla og að málshöfðunarfrestur sé þrjú mánuðir frá því að ákvörðun var tekin. Þá frestar málskot ekki aðför. Við útfærslu ákvæðisins var m.a. höfð hliðsjón af 97. gr. laga nr. 56/2010, um váttryggingastarfsemi.

Um b-lið (21. gr. e)

Hér er kveðið á um heimild Matvælastofnunar til að ljúka máli með sátt sé ekki um meiriháttar brot að ræða sem refsiviðurlög liggja við. Höfð var hliðsjón af 98. gr. laga nr. 56/2010 við útfærslu ákvæðisins.

Um c-lið (21. gr. f)

Höfð var hliðsjón af 100. gr. laga nr. 56/2010 við útfærslu ákvæðisins. Að öðru leyti þarfnast greinin ekki frekari skýringa.

Um d-lið (21. gr. g)

Hér er lagt til að lögfest verði ákvæði er kveður á um rétt einstaklings til að fella ekki á sig sök við rannsókn á stjórnsýslustigi. Á meðan slíkt almennt ákvæði er ekki í stjórnsýslulögum þykir æskilegt að inntak réttarins verði lögfest í þessum lögum þar sem stjórnsýsluviðurlög, sem talist geta viðurlög við „refsiverðu broti“ í skilningi 1. mgr. 6. gr. mannréttindasáttmála Evrópu, liggja við brotum á lögunum. Ákvæðið á aðeins við ef til staðar er „rökstuddur grunur“ um að viðkomandi hafi framið refsivert brot. Þykir eðlilegt að miða við að grunur yfirvalda sé svo sterkur að ástæða væri til að veita honum réttarstöðu grunaðs manns samkvæmt reglum opinbers réttarfars. Þannig verði að vera til staðar aðstæður eða sönnunargögn sem bendi til sektar viðkomandi og rannsókn að beinast að honum sérstaklega en ekki stærri hópi manna. Ef til staðar er rökstuddur grunur um að viðkomandi hafi framið refsivert brot er honum aðeins skylt að veita upplýsingar ef unnt er að útiloka að þær geti haft þýðingu fyrir ákvörðun um sekt hans. Væri honum því t.d. skylt að veita upplýsingar um nafn sitt og heimilisfang.

Um 19. gr.

Lagt er til í greininni að ef um er að ræða ráðstafanir sem Matvælastofnun leggur til vegna sjúkdóma eða sníkjudýra fiskeldis í netkvíum í fersku vatni eða söltu skuli leita samráðs um ráðstafanir við Hafrannsóknastofnun. Hafrannsóknastofnun hefur sérþekkingu á lífríki vatna og sjávar en aðgerðir Matvælastofnunar t.d. lyfjagjöf eða böðun, geta haft áhrif á lífríki villtra nytjastofna svo dæmi sé tekið. Því er mikilvægt að haft sé samráð við stofnunina um aðgerðir.

Um 20. gr.

Ákvæðið gerir ráð fyrir breytingu á reglugerðarheimild laga nr. 60/2006, um varnir gegn fiskisjúkdómum. Frumvarpið gerir ráð fyrir að heimilt verði með reglugerð að mæla fyrir um aðgerðir vegna sníkjudýra í fiskeldi. Nauðsynlegt er að lögfesta skýra heimild fyrir stjórnvöld, ef þörf krefur, til að setja annars vegar reglur um vöktun sníkjudýra, sem plaga eldið, og hins vegar viðbrögð og framkvæmd aðgerða sem miða að því að hefta útbreiðslu þeirra. Laxalús er nefnd í ákvæðinu sem ein tegund sníkjudýra en ákvæðið gildir um öll sníkjudýr sem leggjast á eldisfisk. Gert er ráð fyrir að slíkar reglur verði settar að höfðu samráði við Matvælastofnun.

Um 21. gr.

Lögð er til breyting á 1. mgr. 8. gr. laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir þannig að við bætist nýr málslíður sem kveður á um að eldi sjávar- og ferskvatnslífvera, sbr. viðauka II, verði skráningarskyld starfsemi. Þetta er lagt til í samræmi við tillögur starfshóps sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um stefnumótun í fiskeldi á Íslandi sem skilaði tillögum sínum með skýrslu þann 21. ágúst 2017. Jafnframt er þessi breyting í samræmi við breytingar sem gerðar voru á lögum nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir, með breytingum nr. 66/2017. Að öðru leyti er vísað til skýringa í greinargerðinni.

Um 22. gr.

Í greininni er lagt til að 2. mgr. 58. gr. laga nr. 7/1998 um hollustuhætti og mengunarvarnir sem kveður á um að Umhverfisstofnun skuli gera þjónustusamning við Matvælastofnun um að Matvælastofnun sinni afmörkuðum þáttum eftirlits Umhverfisstofnunar með fiskeldi og að nánar skuli kveðið á um umfang og tilhögun eftirlits og gerð og efni þjónustusamnings í reglugerð falli brott. Þetta er einnig lagt til í samræmi við tillögur áður nefnds starfshóp sjávarútvegs- og landbúnaðarráðherra um stefnumótun í fiskeldi á Íslandi. Eftirlitsaðilar og eftirlitsþegar eru sammála um að bæta þurfi framkvæmd umhverfisefirlits með fiskeldi og gera það markvissara. Sú leið sem farin var að Matvælastofnun framkvæmi eftirlit Umhverfisstofnunar hafi ekki gefist vel þar sem fagþekkingin á umhverfisefirliti og mengunarvörnum sé hjá Umhverfisstofnun og framkvæmd eftirlitsins samræmist ekki vel öðrum störfum Matvælastofnunar. Því sé eðlilegt að umhverfisefirlit sé á könnu Umhverfisstofnunar. Að öðru leyti er vísað til skýringa í greinargerðinni.

Um 23. gr.

Gert er ráð fyrir að lögin öðlist gildi 1. janúar 2019 þannig að nægur tími ætti að gefast til nauðsynlegs undirbúnings hjá stofnunum eða rekstrarleyfishöfum .

Þó öðlast 1. mgr. 6. gr. b. laganna í 8. gr. frumvarpsins þegar gildi. Þannig mun ráðherra ákveða hvenær og hvaða firði eða hafsvæði skuli burðarþolsmeta frá og með samþykkt frumvarpsins. Jafnframt öðlast 16. gr. a. frumvarpsins, sem fjallar um tímabundnar rannsóknir Hafrannsóknastofnunar gildi frá og með samþykkt frumvarpsins.

Um ákvæði til bráðabirgða I.

Í ákvæðinu er kveðið á um í fyrsta lagi hvernig fara eigi með þær umsóknir um rekstrarleyfi sem eru til meðferðar hjá Matvælastofnun við gildistöku laganna í fjórðum eða hafsvæðum sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laga þessara. Gert er ráð fyrir að þær umsóknir sem þannig er ástatt um falli niður. Þetta verður að telja eðlilegt tímamark að miða við þar sem samkvæmt 1. mgr. 8. gr. nógildandi laga skal fylgja umsókn um rekstrarleyfi burðarþolsmat fyrir viðkomandi sjókvíaeldissvæði. Þannig er umsókn ekki fullnægjandi skv. nógildandi lögum ef burðarþol viðkomandi hafsvæðis liggur ekki fyrir. Umsóknir um rekstrarleyfi sem falla þannig niður eru ógildar og skal úthluta eldisvæðum á grundvelli auglýsingar skv. 4. gr. a. laganna. Samkvæmt þeirri grein ákveður

Hafrannsóknastofnun þau svæði sem nýtt verða til fiskeldis og auglýst verða en ekki umsækjandi sjálfur eins og nú er. Þar sem framangreindar umsóknir eru ekki fullnægjandi lögum samkvæmt er ekki gert ráð fyrir greiðslu skaðabóta til umsækjanda vegna útlagðs kostnaðar hans.

Í öðru lagi fjallar ákvæðið um rekstrarleyfi, sem eru í gildi við gildistöku laganna og taka til starfsemi í fjörðum eða hafsvæðum sem ekki er búið að meta til burðarþols við gildistöku laganna. Frumvarpið kveður á um að þessi rekstrarleyfi haldi gildi sínu og breytingar á þeim fari eftir eldri lögum og þeim lagaskilareglum sem þegar hafa verið settar. Í þessum tilvikum er um gilt rekstrarleyfi að ræða og eldisstarfsemi þegar hafin. Fjárhagslegiur hagsmunir geta hér verið miklir og ekki rétt að kollvarpa forsendum slíks rekstrar þannig að hann leggist af.

Falli rekstrarleyfi niður, hvort heldur er á hafsvæðum sem eru burðarþolsmetin eða svæðum sem ekki eru burðarþolsmetin, eftir gildistöku laga þessara skal úthluta eldissvæðum að nýju skv. 4. gr. a. laganna.

Um ákvæði til bráðabirgða II.

Í þessu ákvæði er það áréttað í samræmi við ákvæði til bráðabirgða I. að umsóknir um rekstrarleyfi sjókvíaeldisstöðvar á hafsvæðum sem hafa verið metin til burðarþols við gildistöku laga þessara skulu afgreiddar í samræmi við eldri lög. Berist Matvælastofnun ekki umsókn um rekstrarleyfi innan sex mánaða frá gildistöku þessara laga skal farið með áform um slík eldissvæði í samræmi við 4. gr. a. laganna og þeim úthlutað með auglýsingu. Hér er verið að horfa til þess að ef áformuð framkvæmd um eldi er í matsferli samkvæmt lögum nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum hjá Skipulagsstofnun og Matvælastofnun hefur ekki borist umsókn um rekstrarleyfi. Þar sem áformuð framkvæmd um eldi er á hafsvæði sem hefur verið burðarþolsmetið fyrir gildistöku laganna þykir rétt að gefa umsækjanda tiltekinn frest til að skila inn umsögn til Matvælastofnunar. Í þessum tilvikum er eðlilegt að gerð sé krafa um tiltekinn máls hraða og að viðkomandi aðili leggi fram umsókn um rekstrarleyfi innan sex mánaða.

Um ákvæði til bráðabirgða III.

Ákvæðið skyldar Matvælastofnun til að endurskoða gildandi rekstrarleyfi fimm árum frá útgáfu rekstrarleyfisins enda liggja fyrir endurskoðaðar niðurstöður áhættumats erfðablöndunar innan þess tíma. Endurskoðun Matvælastofnunar skal taka til nýtingar leyfa vegna ófrjós lax.

Þar sem áhættumat erfðablöndunar verður lögfest með frumvarpi þessu munu umsækjendur um rekstrarleyfi á tilteknum svæðum fá heimild til að ala ófrjóan lax í umtalsverðu magni ef umsóknir þeirra verða samþykktar. Þannig getur komið upp sú staða að rekstrarleyfi þeirra hljóði upp á eldi á ófrjóum eldislaxi að hluta eða öllu leyti enda þótt þeir hafi einungis sótt um eldi á frjóum laxi. Þar sem það er alls óvíst hvort þessir rekstrarleyfishafar munu telja hagstætt að hefja eldi ófrjós eldisfisks í samræmi við heimildir er þörf á að taka afstöðu til þeirra tilvika þegar leyfilegt magn af ófrjóum laxi er ekki nýtt eða vannýtt. Í þessum tilvikum er rétt að fella niður slíkar heimildir og eftir atvikum úthluta þeim að nýju til fyrirtækja sem hug hafa á eldi ófrjórna laxa. Það mundi ráðherra gera með auglýsingu á grundvelli 4. gr. a. laganna.

Niðurfelling heimilda miðast við tvenns konar tímamörk. Annars vegar þegar rekstrarleyfishafi hefur ekki hafið eldi á ófrjóum laxi við lok framangreinds fimm ára tímabils og hins vegar ef rekstrarleyfishafi hefur ekki nýtt helming eða meira af leyfilegum magni af ófrjóum laxi innan sjö ára frá útgáfu leyfis.

Magn eldisfisks samkvæmt þessari grein skal miðast við leyfilegan lífmassa eldisfisks.

Í lokamálsgrein ákvæðisins er það áréttað að þegar endurskoðað áhættumat erfðablöndunar skv. þessari grein felur í sér auknar framleiðsluheimildir á frjóum laxi á tilteknu svæði skuli sú aukning bæstast hlutfallslega við leyfilegar framleiðsluheimildir rekstrarleyfa á þessu tiltekna svæði í samræmi við 6. gr. a.